

**UCHWAŁA NR XLVIII/432/2021
RADY MIEJSKIEJ W TARNOWIE**

z dnia 22 kwietnia 2021 r.

**w sprawie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy
w Rodzinie dla Gminy Miasta Tarnowa na 2021 rok**

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i 1378) oraz art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218 i 956), Rada Miejska w Tarnowie uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miasta Tarnowa na 2021 rok, w brzmieniu jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Tarnowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2021 r.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Tarnowie

Jakub Kwaśny

Załącznik do uchwały Nr XLVIII/432/2021
Rady Miejskiej w Tarnowie
z dnia 22 kwietnia 2021 r.

**GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ
OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE
DLA GMINY MIASTA TARNOWA
na 2021 rok**

Tarnów 2021

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
I. Podstawy prawne opracowania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.....	4
II. Zadania ustawowe służb i instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	5
III. Przemoc w rodzinie – podstawy teoretyczne.	10
3.1 Definicja przemocy.	10
3.2 Rodzaje przemocy.	10
3.3 Zjawisko przemocy w różnych relacjach systemu rodzinnego.	11
3.4 Cykle przemocy w rodzinie.....	12
3.5 Społeczne skutki przemocy w rodzinie.	13
IV. Diagnoza problemu przemocy w rodzinie.	13
4.1 Przemoc w rodzinie na terenie Gminy Miasta Tarnowa w oparciu o dane instytucjonalne.	14
4.2 Analiza SWOT systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Miasta Tarnowa.	24
V. Założenia programowe gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.	26
5.1 Adresaci Programu.	26
5.2 Realizatorzy Programu.	26
VI. Cele Programu, obszary, wskaźniki, instytucje i podmioty realizujące Program.	26
6.1 Cel główny Programu.....	26
6.2 Cele szczegółowe	26
6.3 Obszary działań	27
6.3.1 Obszar I: Profilaktyka przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	27
6.3.2 Obszar II: Działania na rzecz osób doznających przemocy w rodzinie.	29
6.3.3 Obszar III: Działania w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.	34
6.3.4 Obszar IV: Podniesienie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	42
VII. Monitoring i sprawozdawczość.	44
VIII Zasady finansowania.	45
IX Ewaluacja.	45
Bibliografia.....	46
Załącznik nr 1.....	47

Wprowadzenie

Rodzina jest pierwszym i podstawowym środowiskiem życia człowieka. To w niej kształtują się nasze postawy, poglądy i styl życia. Prawidłowe relacje w rodzinie, oparte na miłości i zrozumieniu, to jedne z najważniejszych czynników zapobiegania powstawaniu problemów społecznych, tak więc pozytywne, pełne uczucia relacje rodzinne działają jak bufor chroniący przed wewnętrznym i zewnętrznym stresem.

Jednym ze zjawisk, które zaburzają rodzinie jej prawidłowe funkcjonowanie jest przemoc. Dotknięta nią rodzina przestaje być zdrowym środowiskiem niezbędnym do zaspokojenia podstawowych potrzeb oraz prawidłowego rozwoju psychicznego jej członków. Przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka do miłości, szacunku oraz niszczy poczucie bezpieczeństwa i zaufania.

Każda rodzina może być narażona na przemoc, ponieważ dotyka ona osób różnej płci i wieku pochodzących ze wszystkich warstw społecznych. Funkcjonujące w naszym społeczeństwie stereotypy powodują, że przemoc w rodzinie jest nieodpowiednio postrzegana. Istnieje błędne przekonanie, że przemoc to sprawa prywatna każdej rodziny i nikt nie powinien się wtrącać do tego, w jaki sposób osoby rozwiązują swoje problemy. Powszechne jest także twierdzenie, że przemoc występuje wyłącznie w rodzinach z marginesu społecznego, a sprawcy działają pod wpływem alkoholu lub są chorzy psychicznie. Niektórzy nawet sądzą, że bite kobiety akceptują przemoc, bo nie starają się uwolnić z toksycznego związku.

Członkowie rodzin uwikłanych w przemoc wymagają pomocy nie tylko od swoich bliskich, ale także od środowiska sąsiedzkiego, zobowiązanego do reagowania na przemoc. Przede wszystkim obowiązek niesienia tej pomocy spoczywa na służbach i instytucjach do tego powołanych. Zapobieganie przemocy musi się więc koncentrować na odbudowaniu prawidłowych relacji w rodzinie.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie winno być przedmiotem świadomych, profesjonalnych i skoordynowanych działań zaradczych.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miasta Tarnowa na 2021 r. stanowi wypełnienie zasadniczego zadania określonego w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218, 956 z późn. zm.), którym jest opracowanie i realizacja programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Rozdział pierwszy niniejszego opracowania zawiera podstawy prawne działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Rozdział drugi wskazuje ustawowe zadania służb i instytucji zobligowanych do podejmowania działań. W rozdziale trzecim przybliżono teoretyczne podstawy zjawiska przemocy w rodzinie, a w rozdziale czwartym opisano diagnozę zjawiska przemocy w rodzinie na terenie miasta Tarnowa. Rozdział piąty określa adresatów i realizatorów natomiast w rozdziale szóstym wskazano cel główny

Programu, cele szczegółowe oraz obszary działań. W rozdziale siódmym określono sposób monitoringu oraz zasady sprawozdawczości ze zrealizowanych zadań. Rozdział ósmy zawiera źródła finansowania Programu, a dziewiąty jest opisem sposobu jego ewaluacji.

Działania zawarte w Programie skierowane są zarówno do:

- osób uwikłanych w przemoc w rodzinie,
- wszystkich mieszkańców miasta Tarnowa w zakresie edukacji i profilaktyki oraz reagowania na przemoc,
- przedstawicieli służb i instytucji zobowiązanych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania zawarte w Programie tworzą gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla miasta Tarnowa. Główny cel określony w Programie przyczyni się do zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenia skali tego zjawiska na terenie miasta. Zakłada się interdyscyplinarny charakter podejmowanych działań.

I. Podstawy prawne opracowania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Podstawę prawną działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz pomocą osobom doznającym przemocy stanowią m. in. ustawy:

1. **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Jest to najważniejszy dokument w ustawodawstwie polskim, który określa podstawowe prawa obywatelskie. Konstytucja wskazuje, że instytucja rodziny jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a jej dobro państwo ma obowiązek uwzględnić w swojej polityce społecznej, zwłaszcza poprzez udzielanie szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej. W rozdziale drugim Konstytucji znajduje się zapis, który zapewnia każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne. W myśl Konstytucji kobieta i mężczyzna mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym, a każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej szczególnej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

2. **Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie** (Dz. U. z 2020 r. poz. 218, 956 z późn.zm.). Dokument w art. 6 ust 2 zobowiązuje gminy do opracowania i realizacji gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, prowadzenia poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie, zapewnienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia, tworzenia zespołów interdyscyplinarnych.

3. **Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji** (Dz. U. z 2020 r. poz. 360 z późn. zm.). Dokument określa kompetencje policji w zakresie zapewnienia ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Do zadań policji należy: ochrona życia, zdrowia i mienia ludzi, inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń, wykrywanie przestępstw i wykroczeń

oraz ściganie ich sprawców.

4. **Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej** (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.). Ustawa określa kompetencje jednostek i pracowników pomocy społecznej, których zadaniem jest m. in. udzielanie pomocy osobom i rodzinom uwikłanym w przemoc. W myśl ustawy przemoc w rodzinie jest jednym z powodów uzyskania pomocy i wsparcia od jednostek pomocy społecznej.

5. **Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej** (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.). Celem ustawy jest skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Ustawodawca podkreśla, że skuteczna pomoc dla rodzin może być osiągnięta wyłącznie poprzez ścisłą współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących na rzecz tych rodzin.

6. **Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi** (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277, z 2020 r. poz. 1492 z późn. zm.). Zgodnie z ustawą samorząd gminy ma obowiązek udzielić pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występują problemy alkoholowe. Gmina ma również obowiązek podejmowania działań zmierzających do ochrony przed przemocą w tych rodzinach.

7. **Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny** (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 i 1517). Zgodnie z art. 207§ 1 kodeksu - kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Zgodnie z art. 207 § 1a kodeksu- kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Zgodnie z art. 207 § 2 kodeksu - jeżeli czyn określony w § 1 lub § 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Zgodnie z art. 207 § 3 kodeksu- jeżeli następstwem czynu określonego w § 1-2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie jest spójny z:

- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021.

II. Zadania ustawowe służb i instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Miasto Tarnów jest gminą na prawach powiatu i realizuje zadania z zakresu zadań powiatu i zadań gminy. Jednolite działania na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie w Polsce określa ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Głównym założeniem tej ustawy jest „zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowanie i wspieranie działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie”. Dzięki takiej konstrukcji

przepisów dokonał się pierwszy ważny krok podnoszący świadomość społeczną w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie. Wówczas nadano działaniom z wymienionego obszaru ramy prawne, które podniosły rangę zadań realizowanych przez instytucje rządowe, samorządowe i pozarządowe.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 cytowanej wyżej ustawy „zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.

Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania zjawisku przemocy poprzez:

- 1) opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych;

Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Przemoc jest zjawiskiem wielowymiarowym, wymaga zaangażowania specjalistów kilku dziedzin, aby zapewnić specjalistyczną i interdyscyplinarną pomoc osobom doznającym przemocy. Według zamierzeń ustawodawcy, zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, rolę taką pełnić ma Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy, który w Tarnowie powołany został w 2011 r. zarządzeniem Prezydenta Miasta. Do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy między innymi diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mających na celu przeciwdziałanie temu

zjawisku, inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie oraz rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym.

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą w rodzinie odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Opis procedury oraz wzór formularzy określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245), wydane na podstawie art. 9d ust. 5 przywoływanej wyżej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada obowiązek prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” na przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza: „Niebieska Karta” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny, lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Cytowane wyżej rozporządzenie w sprawie procedury „Niebieskie Karty” wyznacza każdej z wymienionej w nim instytucji następujące zadania:

- pracownik socjalny:

- 1) diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 2) udziela kompleksowych informacji o:
  - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
  - b) formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc,
  - c) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 3) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 4) zapewnia osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb, schronienie w całodobowej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 5) może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

- przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych:

- 1) diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 2) udziela kompleksowych informacji o:
  - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
  - b) formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc;
  - c) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 3) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 4) może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

- funkcjonariusz policji:

- 1) udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym udziela pierwszej pomocy;
- 2) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 3) podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;
- 4) przeprowadza, o ile jest to możliwe, z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wzywa osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;
- 5) przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;
- 6) podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą.

- przedstawiciel ochrony zdrowia:

każdorazowo udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia oraz o uprawnieniu do uzyskania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie.

- przedstawiciel oświaty:

1) udziela kompleksowych informacji o:

- a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- b) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

2) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

3) może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;

4) diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w tym w szczególności wobec dzieci;

5) udziela kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

- członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej:

1) udzielają pomocy osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

2) podejmują działania w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, w celu zaprzestania stosowania tego rodzaju zachowań;

3) zapraszają osobę, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, na spotkanie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej;

4) opracowują indywidualny plan pomocy dla osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie oraz członków jej rodziny, który zawiera propozycje działań pomocowych;

5) rozstrzygają o braku zasadności podejmowania działań.

III. Przemoc w rodzinie – podstawy teoretyczne.

3.1 Definicja przemocy.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, określa przemoc w rodzinie, „*jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodzin, a także osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodując szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.*”

O przemocy możemy mówić wtedy, gdy wystąpią łącznie cztery następujące działania:

- **zamierzone i nieprzypadkowe**, skierowane przeciwko innym członkom rodziny;
- **naruszające prawa i dobra osobiste** osoby jej doświadczającej, w tym prawo do nietykalności fizycznej, szacunku i godności;
- **powodujące ból i cierpienie**, co w efekcie skutkuje mniejszą zdolnością osoby jej doświadczającej do samoobrony;
- **wykorzystujące wyraźną asymetrię sił**, w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą.

3.2 Rodzaje przemocy.

Zjawisko przemocy domowej może przejawiać różne formy:

- **Przemoc fizyczna** – polega na używaniu fizycznej siły w celu wymuszenia określonego postępowania, wywołania lęku. Zalicza się do niej bardzo szeroki wachlarz zachowań sprawcy, między innymi: popychanie, wykręcanie rąk, szarpanie, policzkowanie, kopanie, duszenie, bicie, oparzenie itp.,
- **Przemoc psychiczna** – niesie za sobą stałe poczucie zagrożenia, wytwarza atmosferę napięcia i niepewności. Ma na celu spowodowanie zachwiania pozytywnego obrazu siebie, osoby doświadczającej przemocy. Zalicza się do niej: wyśmiewanie poglądów, wyglądu, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami, domaganie się posłuszeństwa, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie) itp.,
- **Przemoc seksualna** – polega na przedmiotowym traktowaniu i wymuszaniu niechcianych przez osobę doświadczającą przemocy zachowań w celu zaspokojenia własnych potrzeb seksualnych osoby stosującej przemoc,

- **Przemoc ekonomiczna** – to działanie prowadzące do całkowitej finansowej zależności osoby doznającej przemocy od osoby ją stosującej. Zalicza się do niej: uniemożliwianie podjęcia pracy, odbieranie zarobionych pieniędzy, nie zaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych rodziny itp.

3.3 Zjawisko przemocy w różnych relacjach systemu rodzinnego.

Należy pamiętać, że przemoc zawsze występuje w relacji z drugim człowiekiem oraz istnieje znacząca asymetria sił w postaci przewagi jednej ze stron nad drugą. Zjawisko to najczęściej występuje w następujących relacjach interpersonalnych:

- **Mężczyzna – Kobieta**

Statystycznie to mężczyzna najczęściej stosuje przemoc w relacji partnerskiej, wykorzystując swoją przewagę fizyczną, psychiczną, ekonomiczną itp. podporządkowując sobie partnerkę. Relacje pomiędzy partnerami funkcjonują na zasadzie „pan i niewolnik”. Nie oznacza to, że także kobiety nie są osobami stosującymi przemoc wobec swoich partnerów. Dzieje się to zazwyczaj, gdy kobieta ma przewagę nad mężczyzną głównie w sferze ekonomicznej, intelektualnej lub/i emocjonalnej.

- **Rodzic – Dziecko**

Rodzice mają nad dzieckiem przewagę we wszystkich aspektach jego życia. Powołując się na tzw. „pełnienie władzy rodzicielskiej” w niekwestionowany sposób decydują o metodach wychowawczych. Dziecko w tej relacji traktowane jest jak przedmiot, a z własnością można robić, to co uważa się za słuszne.

- **Krewny - Dziecko**

Dorosły członek rodziny (dziadkowie, wujowie, ciotki), często za aprobatą rodziców stosują zachowania przemocowe wobec dzieci. Najczęstszym powodem takiego zachowania jest uczenie szacunku dla osób starszych.

- **Starsze rodzeństwo – Młodsze dzieci**

Starsze rodzeństwo najczęściej naśladować zachowania rodziców w sposób przemocowy egzekwuje szacunek i posłuszeństwo młodszego rodzeństwa. Starsze dzieci odtwarzają w ten sposób wyuczony, doświadczony na sobie sposób wywierania wpływu.

- **Dorośle dzieci – Starzejący się rodzice**

Dorośle dzieci (przez lata doświadczające przemocy ze strony rodziców) w wyniku zmiany układu sił przejmują rolę agresorów. W ten sposób dzieci rekompensują sobie doznawaną przez lata krzywdę.

- **Rodzina – Niepełnosprawny**

Zachowania przemocowe w takich rodzinach są wynikiem wysokiego poziomu frustracji, przeciążenia członków rodziny, którzy musieli zrezygnować z wielu pragnień, marzeń,

wycofać się z wielu ról społecznych na rzecz opiekania się niepełnosprawnym członkiem rodziny. Osoby pełniące opiekę nad osobą zależną często doświadczają takich stanów jak: żal, bezradność, bezsilność, frustracja, poczucie krzywdy, niesprawiedliwości. Te stany często są kanalizowane poprzez zachowania agresywne, które w układzie zależności stają się przemocą.

- **Rodzina – „Inni”**

W tej relacji przemocy doświadczają członkowie rodziny, którzy prezentują odmienną orientację seksualną, religijną, światopoglądową. Tego rodzaju akty przemocy są najłatwiej dokumentowane, gdyż ofiary z poczucia wstydu nie ujawniają doświadczanej przemocy.

3.4 Cykle przemocy w rodzinie.

Zjawisko przemocy charakteryzuje się cyklicznością następowania po sobie określonych faz:

- **Faza narastania napięcia** charakteryzuje się wzrostem napięcia i agresji u osoby stosującej przemoc. Każdy drobiazg wywołuje jej złość, poirytowanie. Osoba ta prowokuje kłótnie i staje się coraz bardziej niebezpieczna. Osoba doświadczająca przemocy natomiast stara się opanować sytuację, próbuje uspokoić partnera, spełnia jego wszystkie zachcianki i dokładnie wywiązuje się ze swoich obowiązków. Zdarza się, że w momencie, gdy napięcie staje się nie do zniesienia, sama wywołuje awanturę, żeby „mieć to już za sobą”.
- **Faza gwałtownej (tzw. ostrej) przemocy** charakteryzuje się wybuchem agresji u osoby stosującej przemoc w rodzinie. Wybuch wywołuje najczęściej jakiś drobiazg. Osoba staje się gwałtowna, niebezpieczna, traci kontrolę nad zachowaniem. Poza przemocą fizyczną używa również innych jej form. Skutki użytej przemocy mogą być różne np. uszkodzenie ciała, pobicie, zranienie. Po zakończeniu wybuchu agresji osoba doświadczająca przemocy jest w stanie szoku, odczuwa wstyd, przerażenie, bezsilność. W tej fazie osoba doświadczająca przemocy najczęściej szuka pomocy, zaczyna kontaktować się z instytucjami, próbuje przerwać mechanizm przemocy.
- **Faza miodowego miesiąca** charakteryzuje się skruchą ze strony osoby stosującej przemoc. Osoba ta stara się znaleźć jakieś wytłumaczenie dla tego co zrobiła. Obiecuje, że nigdy się to nie powtórzy. Swoim postępowaniem próbuje zdobyć przebaczenie i ponowne zaufanie ze strony osoby doświadczającej przemocy. Pod wpływem zapewnień agresora oraz zmiany jego postępowania, osoba doświadczająca przemocy zaczyna wierzyć w jego przemianę i jednorazowy charakter przemocy. Osoba stosująca przemoc czuje się bezkarnie oraz utwierdza się w przekonaniu, że następnym razem również uzyska przebaczenie. Faza ta kończy się najczęściej kolejnym narastaniem napięcia. Największym zagrożeniem fazy miodowego miesiąca jest fakt, że przemoc w kolejnym cyklu najczęściej jest gwałtowniejsza i bardziej brutalna.

3.5 Społeczne skutki przemocy w rodzinie.

Przemoc w rodzinie jest problemem społecznym. Osoby jej doznające nie są w stanie funkcjonować poprawnie w relacjach interpersonalnych, są wyizolowane i bezradne. Dzieci wychowywane w rodzinach, w których dochodziło do przemocy z dużym prawdopodobieństwem będą ujawniać zaburzenia zachowania, zachowywać się agresywnie, powtarzać zaobserwowane zachowania w późniejszym życiu. Prawdopodobne jest również kontynuowanie schematu rodzinnego poprzez wybieranie agresywnego partnera.

Osoby doznające przemocy domowej doświadczają lęku, cierpienia, bezsilności, przygnębienia i rozpacz; doznają ostrych psychofizycznych urazów i podlegają długotrwałemu procesowi niszczącego stresu. Ponadto osoby doznające przemocy domowej charakteryzuje niska samoocena, bierne strategie radzenia sobie ze stresem, silna zależność, lęk, obniżony nastrój, izolacja społeczna, skłonność do obwiniania siebie, dolegliwości psychosomatyczne a bywa też, że nadużywają alkoholu i przyjmują środki psychoaktywne.

Osoby doświadczające przemocy żyją w silnym poczuciu winy, przypisując sobie odpowiedzialność za zdenerwowanie, frustracje itp. osoby stosującej przemoc; są przekonane, że to ich działanie powoduje akty przemocy. Czują, że nie mają wpływu na własne życie, nie kontrolują tego, co dzieje się z nimi i wokół nich, stąd też są nieufne wobec otoczenia. Życie w ciągłym napięciu, poczuciu zagrożenia powoduje, że cały swój wysiłek skupiają na analizie bieżącej sytuacji, przetrwaniu, a nie poszukiwaniu możliwości zmiany.

IV. Diagnoza problemu przemocy w rodzinie.

Dokładne zdiagnozowanie skali przemocy domowej jest bardzo trudne. W społeczeństwie w dalszym ciągu dominuje przekonanie, że problemy rodzinne powinny być rozwiązywane w rodzinie, bez ingerencji zewnętrznych instytucji. Przemoc w rodzinie traktowana jest jako sprawa wstydliva, drażliwa. Z tego powodu właściwe zdiagnozowanie skali tego zjawiska nie jest możliwe. Praktycznie liczby podawane w statystykach nie odzwierciedlają tego zjawiska w całej jego rozciągłości. Zgłoszenia o przemocy dotyczą tylko ujawnionych przypadków, gdzie ofiary zdecydowały się na podjęcie działań. Większość przemocy jest jednak nieujawniana, a dramaty wielu osób rozgrywają się w czterech ścianach ich domów.

W 2020 r., jak pokazują statystyki policyjne, w Polsce przemocy w rodzinie doświadczyło 65 195 kobiet, 10 676 mężczyzn i 12 161 osób małoletnich. Daje to łączną sumę 88 032 osób.

Badania przeprowadzone przez Kantor Polska dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, opublikowane w 2019 r. pokazują, że przemocy w rodzinie najczęściej doświadczają kobiety i dzieci. Na przemoc najbardziej narażone są osoby, które doświadczyły jej w dzieciństwie.

Najpowszechniejszą formą przemocy jest przemoc psychiczna. W 2019 r. przemocy psychicznej doświadczyło 29% badanych. Na przełomie całego życia 40% respondentów przyznało, że doświadczyło tej formy przemocy więcej niż raz w życiu.

W trakcie przeprowadzonych badań 14% respondentów wskazało, że w 2019 r. doświadczyło przemocy fizycznej. Co czwarty Polak (23%) doświadczył kiedykolwiek przemocy fizycznej, na wielokrotne doznawanie tej formy przemocy wskazało 16% osób. Badania pokazały, że osoby które deklarowały, że doznawały w swoim życiu przemocy fizycznej, wskazywały najczęściej, iż doświadczenie to miało miejsce wiele lat temu, najprawdopodobniej w dzieciństwie.

Przemoc ekonomiczna dotknęła 13% badanych. 5% respondentów stwierdziło, że doświadczyli przemocy seksualnej, co zdaniem ekspertów jest liczbą mocno zaniżoną. Ten rodzaj przemocy rzadko jest ujawniany, gdyż Polacy wstydzą się mówić o tej sferze życia, a ponadto wiedza o przemocy seksualnej jest bardzo niska i często zachowania będące jej przejawem nie są tak postrzegane.

Wyniki badań bardzo wyraźnie wskazują na korelacje pomiędzy nadużywaniem alkoholu, a przemocą w rodzinie. To, że osoba dopuszczająca się przemocy była pod wpływem alkoholu, przyznaje 30% osób, które dotknęła przemoc ekonomiczna, a 44% osób, które dotknęła przemoc fizyczna.

Osoby doświadczające przemocy w rodzinie w większości przypadków nie szukają pomocy w związku z tym, co je spotkało. Niemniej jednak w przypadku, kiedy osoby te zdecydują się na szukanie wsparcia, to najczęściej po pomoc zwracają się te doświadczające przemocy fizycznej, psychicznej czy ekonomicznej (od 31% do 24%) a najrzadziej seksualnej – 11%.

Ekspersi zwracają uwagę na wiele barier, które powodują, że osoby doświadczające przemocy w rodzinie, nie szukają pomocy. Są to między innymi: niskie poczucie własnej wartości, uzależnienie psychiczne i ekonomiczne od osoby, która przemocy się dopuszcza, stereotypowe przekonania na temat tego, jakie zachowania w rodzinie są dopuszczalne.

Badania pokazały również, że 30% respondentów potwierdza bycie sprawcą przemocy w rodzinie – jednokrotnym 9%, kilkukrotnym 17% i wielokrotnym 3%. Oznacza to, że ponad 9 mln Polaków przyznaje się do stosowania przemocy w rodzinie, a około 6 mln było w takiej sytuacji kilka razy lub wielokrotnie. Do stosowania przemocy psychicznej przyznało się najwięcej osób (24%), w dalszej kolejności fizycznej (11%), a w najmniejszym zakresie do ekonomicznej (5%) i seksualnej (2%).

4.1 Przemoc w rodzinie na terenie Gminy Miasta Tarnowa w oparciu o dane instytucjonalne.

Gmina Miasta Tarnowa posiada diagnozę lokalnych problemów społecznych, która obejmuje również problem przemocy wśród mieszkańców miasta Tarnowa. Diagnoza zawarta jest w Gminnym Programie Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Tarnowa. Ostatnia diagnoza opublikowana została w 2018 r.

Z przeprowadzonych badań wynika, że 8% badanych mieszkańców Tarnowa deklaruje, że zna osobę, która w swoim życiu doświadczyła przemocy w rodzinie. 4 % respondentów

przyznało, że w ich rodzinach występuje problem przemocy w rodzinie. Największy odsetek badanych (61%) jako główną przyczynę przemocy w swojej rodzinie wskazuje alkohol. Mniejsza część wskazała na zażywanie leków (28%), narkotyków (22%) oraz dopalaczy (17%). 6% udzieliło odpowiedzi „inne”. Badani nie zdecydowali się na sprecyzowanie odpowiedzi. 47% osób, które przyznały, że w ich rodzinach występuje przemoc oświadczyli, że byli osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie. Najczęstszą formą doświadczanej przemocy była przemoc psychiczna (56%). W dalszej części respondenci wskazywali przemoc fizyczną (33%) i ekonomiczną (33%). Przemocy seksualnej doświadczało 22% badanych. Osoby doświadczające przemocy doznały jej przede wszystkim ze strony dziecka/dzieci (33%), partnera/partnerki (33%), rodziców (22%) oraz dziadków (22%) i rodzeństwa (11%). W gronie respondentów, u których w rodzinie wystąpiła przemoc znajdują się także jej sprawcy. 21% członków rodzin, w których występuje przemoc przyznało się do jej stosowania. Przemoc ta była stosowana zazwyczaj wobec rodzeństwa i dziadków (50%) oraz rodziców i partnera/partnerki (25%). Badane osoby najczęściej przyznawały się do przemocy fizycznej, zaniedbania (50%) oraz psychicznej, seksualnej, ekonomicznej (25%).

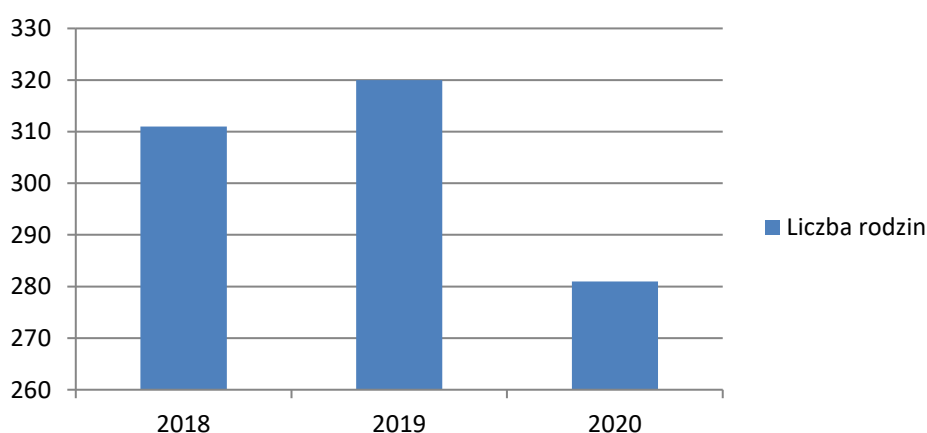
Zamieszczona poniżej diagnoza oparta jest na posiadanych danych służb i instytucji realizujących zadania ustawowe w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Miasto Tarnów jest gminą miejską położoną we wschodniej części województwa małopolskiego. Liczba mieszkańców na dzień 31.12.2020 r. wynosiła 105.413 osób, w tym 56.075 kobiet oraz 49.338 mężczyzn (źródło: Wydział Spraw Obywatelskich UMT).

Działaniami z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w 2018 r. objętych było 311 rodzin, w 2019 r. 320 rodzin, natomiast w 2020 r. 281 rodzin.

Wykres nr 1.

Liczba rodzin objętych procedurą "Niebieskie Karty"

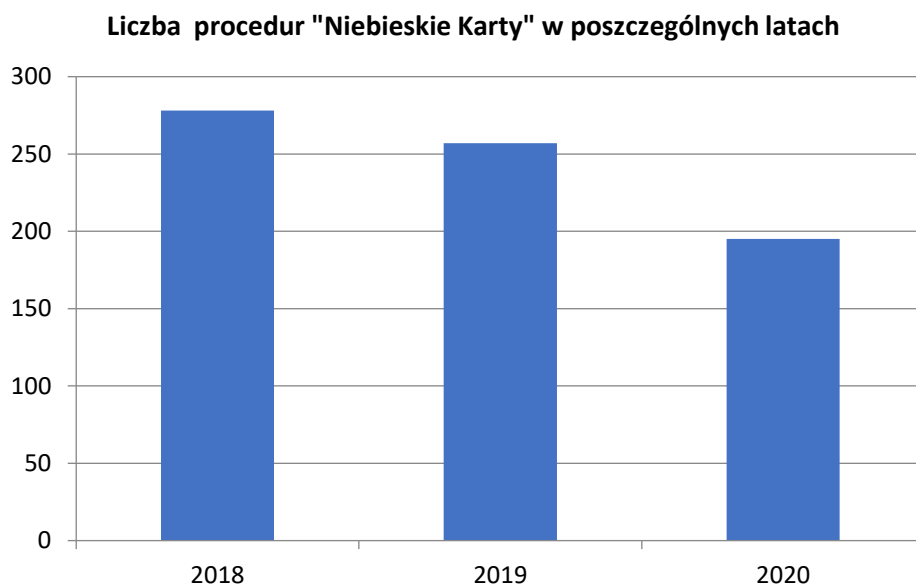

Źródło: Opracowanie własne

Na terenie miasta Tarnowa w 2018 r. wszczęto łącznie 278 procedur „Niebieskie Karty”, w 2019 r. natomiast 257. W 2020 r. liczba ujawnionej przemocy w rodzinie spadła do 195 przypadków.

Wykres nr 2.

Źródło: Opracowanie własne

Z posiadanych danych wynika, że przemoc w rodzinie ujawniana jest najczęściej przez funkcjonariuszy Policji podczas interwencji domowych. Kolejną najczęściej reagującą instytucją jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, gdzie procedura wszczynana jest w trakcie wykonywania codziennych czynności służbowych, bądź też zgłoszeń ze środowiska. Pozostałe instytucje do tego zobligowane stosunkowo rzadko wszczynają procedurę „Niebieskie Karty”. Dane liczbowe obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 2: Instytucje wszczynające procedurę „Niebieskie Karty” w latach 2018 – 2020.

Instytucja inicjująca procedurę „Niebieskie Karty”	Rok 2018 ilość	Rok 2019 ilość	Rok 2020 ilość
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	33	35	25
Policja	225	201	162
Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy	8	5	3
Oświata	9	14	5
Ochrona zdrowia	3	2	0
Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0	0	0
Łącznie	278	257	195

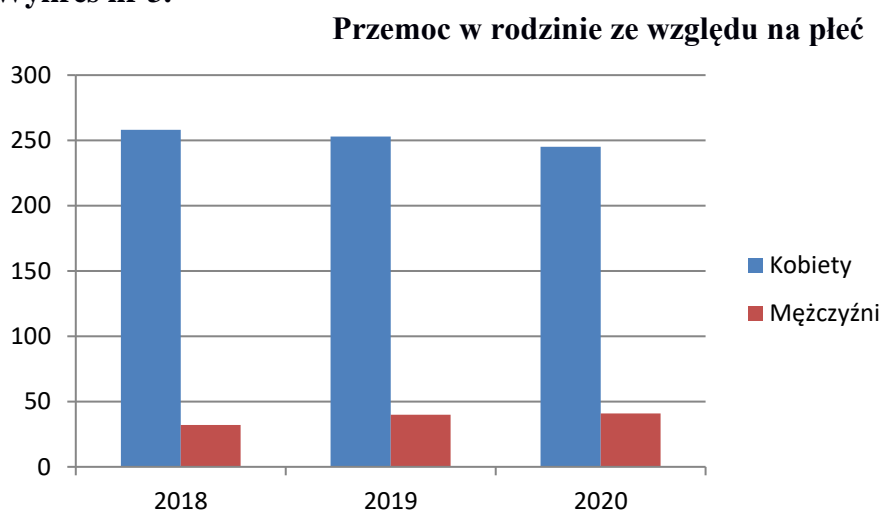
Źródło: Opracowanie własne

Wśród osób, wobec których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie większość stanowią kobiety. W 2018 r. objętych pomocą w ramach procedury „Niebieskie

Karty” było 258 kobiet, natomiast w 2019 r. 253 kobiety. W 2020 r. liczba kobiet doświadczających przemocy zmniejszyła się do liczby 245 przy równoczesnym spadku zarejestrowanych procedur „Niebieskie Karty”. Z uwagi na fakt, że mężczyźni rzadko zwracają się o pomoc i ujawniają, że są dotknięci przemocą zarejestrowano ich stosunkowo niewielką liczbę. Mężczyzn doświadczających przemocy w rodzinie w 2018 r. było 32, w 2019 r. – 40, a w 2020 r. – 41.

Warto nadmienić, iż w dalszym ciągu dzieci stanowią dość liczną grupę wśród osób doświadczających przemocy w rodzinie. W 2018 r. odnotowano 87 przypadków, gdzie dzieci doświadczały przemocy w rodzinie. W 2019 r. była to liczba 79, a w 2020 r. 58.

Wykres nr 3.

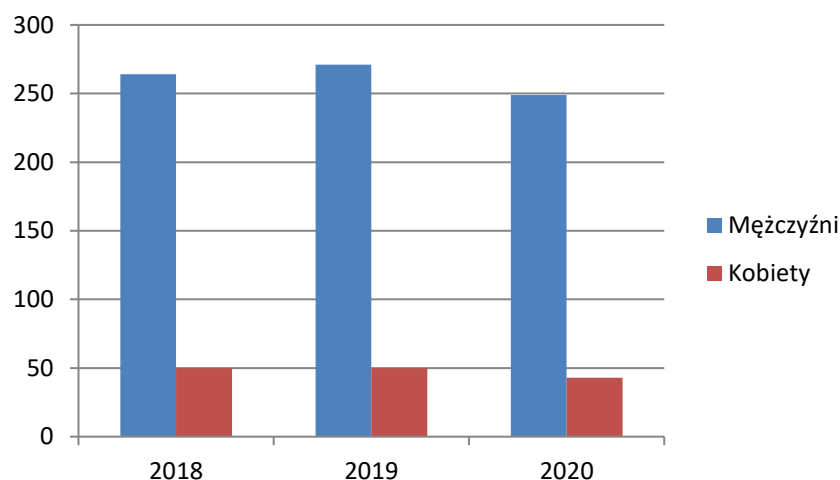
Źródło: Opracowanie własne

Rozkład płci w odniesieniu do osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie jest odwrotny. W tej grupie osób dominują mężczyźni. W 2018 r. w 264 przypadkach prowadzonych procedur „Niebieskie Karty”, mężczyzna był wskazany jako osoba, co do której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, odpowiednio w 2019 r. - 271, a w 2020 r.- 249.

Kobiety, jako osoby podejrzane o stosowanie przemocy w rodzinie w 2018 r. były wskazane w 50 procedurach, odpowiednio w 2019 r. w 50, natomiast w 2020 r. w 43 przypadkach. Notuje się również przypadki, gdzie osobą podejrzaną o stosowanie przemocy w rodzinie była osoba małoletnia. W 2018 r. odnotowano 9 takich sytuacji, odpowiednio w 2019 r. – 2 i w 2020 r. – 3.

Wykres nr 4.

Podział ze względu na płeć, osób co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie.

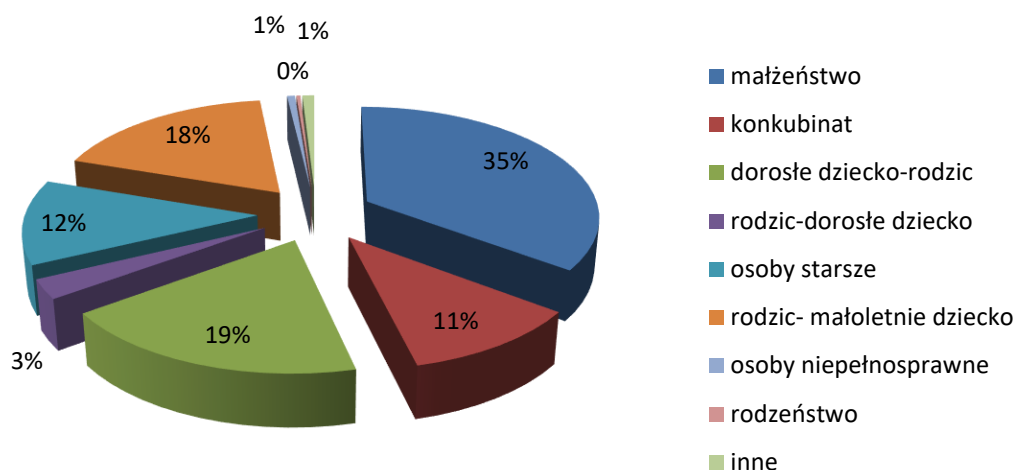

Źródło: Opracowanie własne

Zebrane dane statystyczne wskazują, że zjawisko przemocy w rodzinie na terenie miasta Tarnowa najczęściej ma miejsce w związkach małżeńskich. W 2018 r. z 278 zainicjowanych procedur „Niebieskie Karty”, aż 112 dotyczyło osób pozostających w związku małżeńskim, natomiast 35 procedur dotyczyło osób żyjących w związkach nieformalnych. W 60 przypadkach przemoc stosowało dorosłe dziecko wobec rodzica. Zarejestrowano 9 przypadków przemocy ze strony rodzica w stosunku do dorosłego już dziecka. Natomiast w 1 przypadku ujawniono występowanie zachowań przemocowych pomiędzy dorosłym rodzeństwem. Przemoc w rodzinie w stosunku do osób starszych odnotowano w 39 przypadkach. 2 prowadzone procedury „Niebieskie Karty” dotyczyły stosowania przemocy wobec osoby niepełnosprawnej. W 57 prowadzonych procedurach „Niebieskie Karty” rodzice stosowali przemoc wobec małoletniego dziecka. Pozostałe 3 procedury wszczęto w różnego typu relacjach rodzinnych (np. zięć – teściowa, szwagier – bratowa, nieletni – rodzic).

Wykres nr 5.

Struktura relacji w procedurze "Niebieskie Karty"
w roku 2018

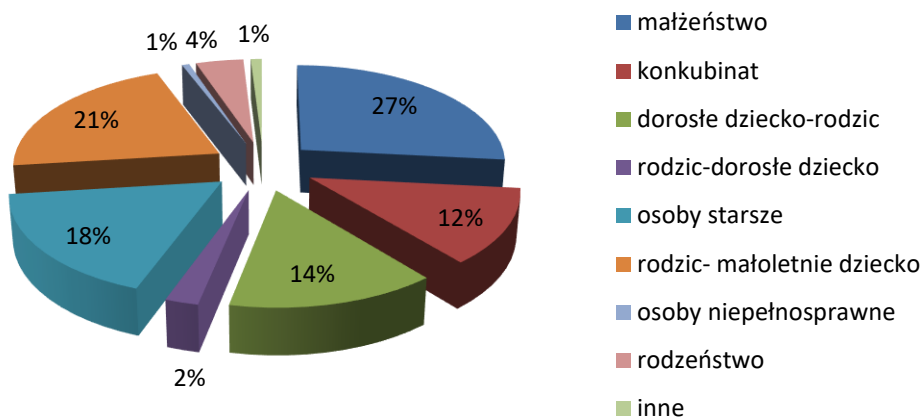

Źródło: Opracowanie własne

W 2019 r. z 257 wszczętych procedur „Niebieskie Karty” 82 dotyczyło związków małżeńskich. 38 procedur „Niebieskie Karty” prowadzono względem osób żyjących w związkach nieformalnych. 44 odnotowanych przypadków dotyczyło przemocy dorosłych dzieci w stosunku do rodziców, 7 przypadków dotyczyło przemocy stosowanej ze strony rodziców wobec dorosłych dzieci, a 13 procedur dotyczyło przemocy pomiędzy rodzeństwem. Wobec osób starszych zainicjowano 54 procedury „Niebieskie Karty”. W 2019 r. nieznacznie wzrosła liczba odnotowanych przypadków przemocy wobec małego dziecka - 65 prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” dotyczyło tego zjawiska. 2 prowadzone procedury „Niebieskie Karty” dotyczyły stosowania przemocy wobec osoby niepełnosprawnej. Pozostałe 3 procedury wszczęto w różnego typu relacjach rodzinnych (np. zięć – teściowa, szwagier – bratowa, nieletni – rodzic).

Wykres nr 6.

Struktura relacji w procedurze "Niebieskie Karty" w roku 2019

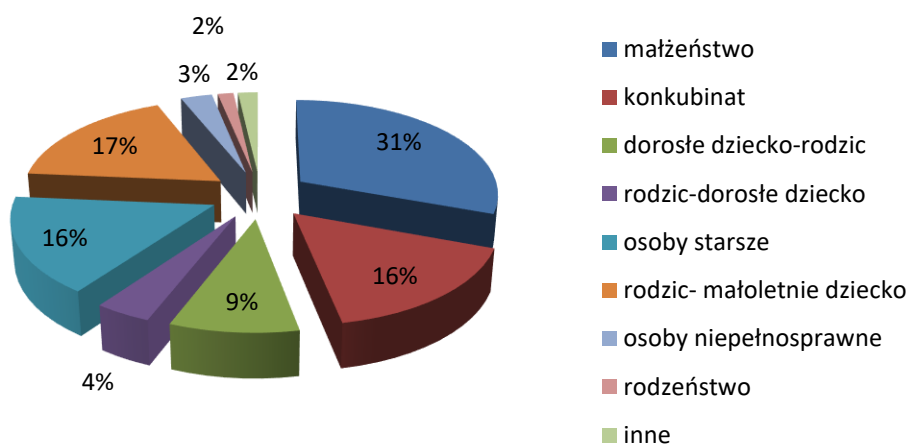

Źródło: Opracowanie własne

W 2020 r. spośród 195 wszczętych procedur „Niebieskie Karty” 84 dotyczyło związków małżeńskich. Przemoc w związkach nieformalnych ujawniono w 45 przypadkach. Prowadzono 25 procedur „Niebieskie Karty” w sytuacji przemocy ze strony dorosłego dziecka w stosunku do rodzica. 11 procedur dotyczyło przemocy rodzica wobec dorosłego dziecka. W 2020 roku w stosunku do osób starszych prowadzono 45 procedur, natomiast pomiędzy dorosłym rodzeństwem odnotowano 4 przypadki takich zachowań. Przemoc rodziców w stosunku do małego dziecka ujawniono w 48 przypadkach. 8 prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” dotyczyły stosowania przemocy wobec osoby niepełnosprawnej. Pozostałe 5 procedur wszczęto w różnego typu relacjach rodzinnych (np. zięć – teściowa, szwagier – bratowa, nieletni – rodzic).

Wykres nr 7.

Struktura relacji w procedurze "Niebieskie Karty" w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z zapisem art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie „osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, mają obowiązek niezwłocznie zawiadomić o tym Policję lub prokuratora”. W 2018 r. w związku z przemocą w rodzinie zostało złożonych 21 zawiadomień, natomiast w 2019 r. – 26, a w 2020 r. 18 zawiadomień.

Funkcjonariusze Policji podczas interwencji związanych z przemocą w rodzinie w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia podejmują czynności mające na celu izolację sprawców przemocy. W 2018 r. Policja zatrzymała 255 osób stosujących przemoc. W 2019 r. liczba zatrzymanych sprawców przemocy wyniosła 130, natomiast w 2020 r. 311 (dane z dwóch komisariatów miejskich wraz z gminami).

W związku z przypadkami ujawnionej przemocy w rodzinie w Prokuraturze Rejonowej w Tarnowie w 2018 r. wszczęto łącznie 171 postępowań. W stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie wydano 152 orzeczenia o zastosowanie środków zapobiegawczych.

W 2019 r. Prokuratura Rejonowa w Tarnowie wszczęła 139 postępowań. Wydano 131 orzeczeń o zastosowaniu środków zapobiegawczych.

W 2020 r. liczba wszczętych postępowań wyniosła 236 i zastosowano łącznie 139 środków zapobiegawczych.

Tabela nr 3: Liczba spraw dotyczących przemocy w rodzinie prowadzonych przez Prokuraturę Rejonową w Tarnowie w latach 2018- 2020.

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wszcęcie postępowania	171	139	236
postępowania zakończone umorzeniem sprawy	61	71	105
odmowa wszczęcia postępowania	101	126	153
skierowanie do sądów aktu oskarżenia	62	51	131
skierowanie wniosku o skazanie na podstawie art. 335 kpk	12	16	28
areszt tymczasowy	22	14	6
nakaz opuszczenia lokalu zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym	58	50	81
zakaz kontaktowania się z pokrzywdzonym	72	50	113

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Prokuratury Rejonowej w Tarnowie.

Wobec osób, które dopuściły się przemocy w rodzinie orzekano także o eksmisji z lokalu mieszkalnego. W 2018 r. Sąd Rejonowy w Tarnowie orzekł dwie eksmisje. Natomiast w 2019 r. nie wydano tego typu orzeczenia. W 2020 r. orzeczono jedną eksmisję.

Na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie pracownik socjalny podczas wykonywania swoich obowiązków zawodowych w sytuacji bezpośredniego zagrożenia zdrowia i życia dziecka w związku z przemocą w rodzinie ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u niezamieszkałej wspólnie osoby spokrewnionej, w rodzinie zastępczej lub w ośrodku opiekuńczo – wychowawczym. Tego rodzaju przypadki na terenie miasta od 2018 r. nie są notowane.

Skalę i wielkość zjawiska przemocy w rodzinie odzwierciedlają również dane dotyczące specjalistycznej pomocy osobom uwikłanym w przemoc.

Na terenie miasta funkcjonuje Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcie Ofiar w Rodzinie. W ramach realizacji swoich zadań Ośrodek udziela pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, jak i osobom będącym świadkami przemocy w rodzinie oraz ich rodzinom. Jako, że jest to zadanie z zakresu administracji rządowej, finansowane z budżetu państwa, realizowane jest w odniesieniu do wszystkich uczestników przemocy w rodzinie, niezależnie od miejsca ich zamieszkania. Pomoc świadczona jest w formie

ambulatoryjnej oraz poprzez zapewnienie całodobowego schronienia osobom doznającym przemocy w rodzinie. Ośrodek dysponuje 20 miejscami w hostelu.

W 2018 r. ze schronienia w TOIKiWOP skorzystało 28 osób. W 2019 r. była to liczba 28 osób. W 2020 r. odpowiednio 11 osób.

W stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie realizowane są działania pomocowe w formie zajęć korekcyjno – edukacyjnych. W 2018 r. program korekcyjno – edukacyjny liczył 33 uczestników. W 2019 r. liczba ta wyniosła 15. W 2020 roku z powodu wprowadzenia stanu zagrożenia epidemiologicznego na terenie kraju edycja programu została przerwana.

Tabela nr 4 : Formy oddziaływań pomocowych w sytuacji przemocy w rodzinie.

Lp.	Formy oddziaływań pomocowych	2018 r.	2019 r.	2020 r.
1.	Liczba osób doznających przemocy, którym udzielono całodobowego schronienia w TOIKiWOP – opracowanie planu bezpieczeństwa	28	28	11
2.	Liczba dzieci dotkniętych przemocą w rodzinie, którym zapewniono całodobowe schronienie w placówkach opiekuńczo - wychowawczych	19	15	4
4.	Liczba monitorowanych środowisk w sytuacji po opuszczeniu przez osobę doznającą przemocy TOIKiWOP	52	7	28
5.	Liczba uczestników programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	33	15	Z powodu wprowadzenia stanu zagrożenia epidemicznego edycja programu została przerwana

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z TOIKiWOP.

Z analizy przedstawionych powyżej danych wynika, że przemoc w rodzinie na terenie miasta Tarnowa jest problemem społecznym wymagającym interdyscyplinarnego zaangażowania specjalistów. Należy przypuszczać, że rzeczywista liczba osób i rodzin dotkniętych przemocą jest znacznie wyższa niż wskazują na to przywołane statystyki. Osoby doznające przemocy w rodzinie często przez wiele lat ukrywają swój problem, dlatego trudno jest określić dokładną skalę zjawiska przemocy na terenie naszego miasta.

4.2 Analiza SWOT systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Miasta Tarnowa.

Opracowana diagnoza problemu przemocy w rodzinie jak również potrzeby i oczekiwania zgłaszane przez osoby pracujące w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie umożliwiły stworzenie analizy SWOT, która określa mocne, słabe strony, a także szanse i zagrożenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie działającego na terenie Gminy Miasta Tarnowa.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - rozwijająca się dobra współpraca służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - zaplecze instytucjonalne realizujące zadania na rzecz osób uwikłanych w przemoc m. in Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Specjalistyczna Poradnia Profilaktyczno – Terapeutyczna, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, organizacje pozarządowe, Policja, Prokuratura, Sąd Rejonowy i Okręgowy w Tarnowie, - łatwa dostępność do instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla mieszkańców miasta, - szeroko rozpowszechniana informacja na temat instytucji niosących pomoc osobom uwikłanym w przemoc (media, ulotki, plakaty, kampanie społeczne, strony internetowe), - wysokie kompetencje służb działających 	<ul style="list-style-type: none"> - silnie zakorzenione w społeczeństwie stereotypy dot. zjawiska przemocy w rodzinie, - niewystarczające nakłady finansowe przeznaczane na kształcenie kadry w zakresie problematyki przemocy w rodzinie, - brak systematycznej zewnętrznej superwizji dla kadry pracującej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, co może skutkować zjawiskiem wypalenia zawodowego, - brak programów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - niewystarczające nakłady finansowe na tworzenie oferty pomocowej dla osób uwikłanych w przemoc, - głęboko zakorzeniony stereotyp, że przemoc w rodzinie jest częścią problemu uzależnienia od alkoholu, - brak mieszkań chronionych dla osób doświadczających przemocy, jako przejściowej formy schronienia dla osób opuszczających TOIKiWOP,

<p>w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,</p> <ul style="list-style-type: none"> - systematycznie podnoszone kwalifikacje przez kadrę specjalistów pracujących z rodzinami uwikłanymi w przemoc w rodzinie. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak narzędzia wykonawczego wobec osób stosujących przemoc w rodzinie do uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych.
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> - zmiany prawne umożliwiające skuteczne formy niesienia pomocy rodzinom uwikłanym w przemoc, - skuteczniejsza izolacja osób stosujących przemoc od osób jej doznających, - zwiększenie możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na finansowanie działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz podnoszenia kwalifikacji kadr pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - budowanie partnerstw z organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - przychylność władz samorządowych, lokalnych mediów. 	<ul style="list-style-type: none"> - utrzymujące się stereotypy dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, - niepełne dane na temat zjawiska przemocy w rodzinie, co z kolei skutkuje niepełną diagnozą i niewystarczającym rozeznaniem potrzeb.

V. Założenia programowe gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

5.1 Adresaci Programu.

Program skierowany jest do:

- a) ogółu społeczeństwa, w tym do osób zagrożonych przemocą w rodzinie,
- b) osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- c) osób stosujących przemoc w rodzinie,
- d) służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

5.2 Realizatorzy Programu.

Realizatorami Programu na terenie Gminy Miasta Tarnowa są:

- jednostki organizacyjne pomocy społecznej,
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- oświata,
- ochrona zdrowia,
- Policja,
- sądy,
- organizacje pozarządowe, które statutowo działają na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

VI. Cele Programu, obszary, wskaźniki, instytucje i podmioty realizujące Program.

6.1 Cel główny Programu:

Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie Gminy Miasta Tarnowa.

6.2 Cele szczegółowe:

Cel 1: Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel 2: Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Cel 3: Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cel 4: Podniesienie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

6.3 Obszary działań:

6.3.1 Obszar I: Profilaktyka przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Przemoc jest zjawiskiem niszczycielskim dla wszystkich jej uczestników, niezależnie od tego, po której stronie się znajdują. Dlatego w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania zjawisku przemocy, niezbędne jest podejmowanie działań profilaktycznych, które stanowią istotne uzupełnienie całego procesu pomagania. Jest niezwykle ważnym, by podejmować te działania we wszystkich obszarach i środowiskach. Chodzi między innymi o rozwijanie właściwych postaw i mechanizmów, już w najwcześniejszym okresie życia, które na późniejszym etapie pozwolą skutecznie bronić się przed przemocą, nie dopuszczać się jej, rozwiązywać konflikty bez użycia przemocy i w sposób właściwy na nią reagować. Działania profilaktyczne zawarte w niniejszym Programie wpisują się w szeroko rozumianą profilaktykę społeczną, którą rozumiemy jako „działanie i środki stosowane w celu zapobiegania chorobom. Ogólnie: stosowanie różnych środków zapobiegawczych w celu niedopuszczenia do wypadków, uszkodzeń, katastrof itp.” (*Mały Słownik Języka Polskiego 1997*) Można także przyjąć, że profilaktyka to działanie, które ma celu zapobieganie pojawieniu się lub rozwojowi niekorzystnego zjawiska. Jest też jednym ze sposobów reagowania na zjawiska społeczne, które oceniamy jako szkodliwe i niepożądane.

Profilaktyka przemocy w rodzinie realizowana będzie na poziomie informacyjnym oraz edukacyjnym.

Cel główny:

Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania:

- diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Miasta Tarnowa;
- organizacja kampanii społecznych kierowanych do mieszkańców miasta dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie;
- nawiązanie współpracy z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w celu wprowadzenia elementów informacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni lub do programów nauk przedmażeńskich;
- współpraca pomiędzy organami samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania projektów prowadzonych przez organizacje pozarządowe,
- opracowanie i realizacja programów, warsztatów profilaktycznych, których celem jest promowanie prawidłowych metod wychowawczych, w tym w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- prowadzenie poradnictwa mającego na celu wzmocnienie kompetencji opiekuńczo –

wychowawczych rodziców;

- prowadzenie poradnictwa mającego na celu wzmocnienie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą;
- wspieranie rodziny poprzez pomoc w rozwiązywaniu konfliktów w ramach mediacji rodzinnej;
- organizowanie w szkołach spotkań informacyjno – edukacyjnych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie adresowanych do uczniów, nauczycieli oraz rodziców;

Przewidywane efekty działań:

- pogłębienie wiedzy mieszkańców Gminy Miasta Tarnowa z zakresu przemocy w rodzinie oraz sposobach jej przeciwdziałania,
- zwiększenie wiedzy wśród społeczności lokalnej na temat instytucji świadczących profesjonalną pomoc dla osób uwikłanych w przemoc,
- rozpoznawalność instytucji świadczących usługi w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- wzmocnienie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych rodziców z terenu miasta Tarnowa.

Lp.	Działania	Realizatorzy	Wskaźniki
1.	Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie miasta Tarnowa.	Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej UMT Tarnów	- Liczba opracowanych diagnoz;
2.	Organizacja kampanii społecznych kierowanych do mieszkańców miasta dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie	- Liczba zorganizowanych kampanii społecznych;
3.	Nawiązanie współpracy z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w celu wprowadzenia elementów informacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni lub do programów nauk przedmałżeńskich.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie	- Liczba podjętych inicjatyw; - Liczba osób, którym udzielono informacji;
4.	Współpraca pomiędzy organami samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania projektów prowadzonych przez organizacje pozarządowe.	Organizacje pozarządowe działające na terenie miasta Tarnowa	- Liczba podjętych inicjatyw; - Liczba osób, którym udzielono informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
5.	Opracowanie i realizacja programów, warsztatów profilaktycznych, których celem jest promowanie prawidłowych metod wychowawczych, w tym, w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno – Terapeutyczna, Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne, Oświata	- Liczba opracowanych programów; - Liczba zrealizowanych programów; - Liczba uczestników programów;

6.	Prowadzenie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatyw wobec stosowania przemocy, metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie oraz w stosunku do grup ryzyka, np. małoletnich w ciąży.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Specjalistyczna Poradnia Profilaktyczno – Terapeutyczna, Poradnie Psychologiczne – Pedagogiczne, Oświata, Opieka Zdrowotna	-Liczba placówek świadczących poradnictwo; - liczba opracowanych programów; -Liczba osób, którym udzielono porady ogółem, w tym: liczba kobiet, w tym niepełnosprawnych i starszych, liczba mężczyzn w tym niepełnosprawnych i starszych. -Liczba wizyt patronażowych prowadzonych przez położne podstawowej opieki zdrowotnej;
7.	Wspieranie rodziny poprzez pomoc w rozwiązywaniu konfliktów w ramach mediacji rodzinnej.	Specjalistyczna Poradnia Profilaktyczno – Terapeutyczna, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy	-Liczba rodzin objętych mediacją rodzinną;
8.	Organizowanie w szkołach spotkań informacyjno – edukacyjnych dot. zjawiska przemocy w rodzinie adresowanych do uczniów, nauczycieli oraz rodziców.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, Policja	-Liczba spotkań informacyjno – edukacyjnych z: • uczniami • nauczycielami • rodzicami - Liczba osób uczestniczących w zajęciach informacyjno – edukacyjnych, w tym: • uczniowie • nauczyciele • rodzice

6.3.2 Obszar II: Działania na rzecz osób doznających przemocy w rodzinie.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, które powoduje degradację psychiczną i społeczną jej członków. Najwięcej szkód ponosi osoba doświadczająca przemocy w rodzinie. Charakteryzuje ją: niska samoocena, bierne strategie radzenia sobie ze stresem, silna zależność od osoby stosującej przemoc, obniżony nastrój, izolacja społeczna. Osoby doświadczające przemocy przeżywają silne poczucie winy związane z przypisywaniem sobie odpowiedzialności za akty przemocy, są przekonane, że to ich zachowanie wyzwała przemoc u partnera/partnerki. Silne powtarzające się akty przemocy powodują, że osoba która doznaje przemocy nie jest w stanie właściwie ocenić swojej sytuacji i szukać rozwiązań, skupiając się

jedynie na przetrwaniu. Pomoc osobom doświadczającym przemocy w rodzinie należy do priorytetowych działań z zakresu przeciwdziałania przemocy. Efektywna i profesjonalna pomoc na rzecz osób, które doświadczają przemocy powinna obejmować wielopłaszczyznowe, interdyscyplinarne działania zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa oraz odbudowy poczucia sprawstwa.

Cel główny:

Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Działania:

- funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego na terenie Gminy Miasta Tarnowa;
- funkcjonowanie Tarnowskiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie;
- współpraca pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie miasta Tarnowa w zakresie pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie;
- upowszechnianie informacji o dostępnych na terenie miasta formach pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej skierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie;
- udzielanie przez instytucje działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie specjalistycznego poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, terapii indywidualnej lub grupowej, pomocy w formie grup wsparcia lub innych grup samopomocowych;
- zapewnienie osobom doświadczającym przemocy w rodzinie całodobowego schronienia;
- działalności lokalnych telefonów zaufania, telefonów interwencyjnych, informacyjnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie;
- wzmocnienie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez utworzenie przyjaznych pokoi przesłuchań dla dzieci oraz stworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania osób dorosłych doświadczających przemocy w rodzinie;
- zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom doznającym przemocy w rodzinie poprzez odizolowanie od osoby stosującej przemoc zgodnie z art. 12a Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- opracowanie i realizacja programów terapeutycznych, pomocy psychologicznej, grup wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie;
- zwiększenie dostępności mieszkań socjalnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie;
- prowadzenie monitoringu skuteczności działań na rzecz osób doznających przemocy w rodzinie;

Przewidywane efekty działań:

- zapewnienie dostępności do pomocy specjalistycznej osobom doświadczającym przemocy w rodzinie,
- wzmocnienie współpracy interdyscyplinarnej w zakresie pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie,
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.

Lp.	Działania	Realizatorzy	Wskaźniki
1.	Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego na terenie miasta Tarnowa.	Przedstawiciele instytucji wchodzących w skład Zespołu Interdyscyplinarnego	- Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych; - Liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych; - Liczba rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych; - Liczba utworzonych grup roboczych; - Liczba posiedzeń grup roboczych; - Liczba osób objętych pomocą grup roboczych; - Liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych;
2.	Funkcjonowanie Tarnowskiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy dla osób doświadczającym przemocy w rodzinie.	Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy	- Zakres i rodzaj świadczonych usług przez w/w placówkę; - Liczba osób korzystających z placówki wspierającej i udzielającej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie ogółem, w tym: liczba kobiet, w tym niepełnosprawnych i starszych, liczba mężczyzn, w tym niepełnosprawnych i starszych, liczba dzieci, w tym niepełnosprawne;
3.	Współpraca pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie miasta Tarnowa w zakresie pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.	Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej UMT, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, organizacje pozarządowe	- Liczba zleconych lub wspólnie realizowanych projektów; - Rodzaj i formy współpracy;

4.	Upowszechnianie informacji o dostępnych na terenie miasta formach pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej skierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy	<p>- Liczba opracowanych i upowszechnianych materiałów informacyjnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba prowadzonych stron internetowych poświęconych przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie lub umieszczenie na stronie internetowej instytucji informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie <p>- Liczba lokalnych kampanii społecznych;</p>
5.	Opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy	<p>- Liczba zajęć edukacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie;</p> <p>- Liczba osób uczestniczących w zajęciach;</p>
6.	Udzielanie przez instytucje działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie specjalistycznego poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, terapii indywidualnej lub grupowej, pomocy w formie grup wsparcia lub innych grup samopomocowych.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, Placówki Opieki Zdrowotnej, Poradnie Psychologiczne _ Pedagogiczne, Specjalistyczna Poradnia Profilaktyczno–Terapeutyczna, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych , placówki Oświatowe, organizacje pozarządowe	<p>Liczba osób objętych poradnictwem ogółem, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medycznym • Psychologicznym • Prawnym • Socjalnym • Zawodowym • Rodzinnym

7.	Zapewnienie osobom doświadczającym przemocy w rodzinie całodobowego schronienia.	Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy	- Liczba dostępnych miejsc; - Liczba osób doznających przemocy, którym udzielono całodobowego schronienia w TOIKiWOP ogółem, w tym: liczba kobiet, w tym niepełnosprawnych i starszych, liczba mężczyzn w tym niepełnosprawnych i starszych, liczba dzieci w tym niepełnosprawnych;
8.	Działalności lokalnych telefonów zaufania, telefonów interwencyjnych, informacyjnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, organizacje pozarządowe	- Liczba działających lokalnych telefonów zaufania; - Liczba działających telefonów informacyjnych lub interwencyjnych, czas dostępności; - Liczba przeprowadzonych rozmów; - Liczba przeprowadzonych interwencji;
9.	Wzmocnienie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez utworzenie przyjaznych pokoi przesłuchań dla dzieci oraz stworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania osób dorosłych doświadczających przemocy w rodzinie.	Sąd Rejonowy i Okręgowy	- Liczba przyjaznych pokoi przesłuchań; - Liczba dzieci przesłuchanych w przyjaznych pokojach przesłuchań na wnioski Sądu; - Liczba osób dorosłych przesłuchanych w przyjaznych pokojach;
10.	Zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom doznającym przemocy w rodzinie poprzez odizolowanie od osoby stosującej przemoc zgodnie z art. 12a Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie	- Liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie; - Liczba zażaleń do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka ; - Liczba stwierdzonej przez sąd bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka; - Liczba zawiadomień o stwierdzeniu przez sąd bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka, przełożonych osób, które dokonały odebrania dziecka;

11.	Opracowanie i realizacja programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej dla osób doznających przemocy w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, organizacje pozarządowe	- Liczba programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie; -Liczba uczestników programów terapeutycznych ogółem, w tym kobiety, mężczyźni, dzieci; - Liczba osób które ukończyły programy terapeutyczne ogółem, w tym kobiety, mężczyźni, dzieci; - Liczba grup terapeutycznych; - Liczba grup wsparcia; - Liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia;
12.	Zwiększenie dostępności mieszkań socjalnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.	Wydział Mieszkalnictwa UMT	- Liczba opracowanych uregulowań prawnych (przepisów prawa miejscowego, regulaminów itp.) umożliwiających pomoc osobom dotkniętym przemocą w uzyskaniu mieszkania; - Liczba mieszkań socjalnych przyznanych osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w pierwszej kolejności;
13.	Monitoring skuteczności działań na rzecz osób doznających przemocy w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy	- Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie; - Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” z uwagi na brak zasadności podejmowania działań; - Liczba osób monitorowanych po opuszczeniu TOIKiWOP, u których przemoc w rodzinie ustała, ogółem: w tym liczba kobiet, w tym niepełnosprawnych i starszych, liczba mężczyzn w tym niepełnosprawnych i starszych, liczba dzieci w tym niepełnosprawne;

6.3.3 Obszar III: Działania w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Osoba stosująca przemoc działa zawsze z intencją, wobec osoby która jest od niej słabsza, narusza jej prawa i dobra osobiste, powodując cierpienia i szkody. Osoba stosująca przemoc ma najczęściej w deklaracjach i we własnym mniemaniu dobre intencje. Jest przekonana, że nie miała innego wyjścia i musiała „użyć przemocy”, jednak to osoba stosująca przemoc powinna podjąć decyzję oraz działania zmierzające do zmiany swojego zachowania. Tak więc skuteczna pomoc specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie musi opierać się o działania w stosunku do osoby stosującej przemoc, zarówno działania interwencyjne jak i pomoc psychologiczno – terapeutyczną. Interwencja

przedstawiciele służb w stosunku do osoby stosującej przemoc powinna wywołać u takiej osoby motywację (wewnętrzną bądź zewnętrzną) do szukania specjalistycznej pomocy. Pomoc specjalistyczna ukierunkowana jest na naukę samokontroli oraz naukę zastępowania agresji. Zasadniczą rolę w tym obszarze stanowią oddziaływania korekcyjno – edukacyjne. Prowadzenie tych oddziaływań jest realizacją zadania z zakresu administracji rządowej zleconego powiatom, wynikającego z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Załącznik do niniejszego Programu opracowany przez Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy pn. „Systemowy Program Korekcyjno – Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie” zawiera założenia koncepcyjne oraz charakterystykę działań korekcyjno – edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie a także opracowane na jego podstawie moduły kierowane do poszczególnych grup/osób czy też proponowane inne formy oddziaływań. (Załącznik nr 1).

Cel główny:

Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Działania:

- opracowanie i rozpowszechnianie informatora dotyczącego instytucji i organizacji pozarządowych, działających na terenie miasta Tarnowa, które oferują pomoc osobom stosującym przemoc w rodzinie, w szczególności realizują programy korekcyjno – edukacyjne. Informatory w formie elektronicznej będą przekazywane Prezesowi Sądu Rejonowego w Tarnowie, Prezesowi Sądu Okręgowego w Tarnowie, Prokuratorowi Rejonowemu w Tarnowie, Komendantowi Miejskiemu Policji w Tarnowie, oddziałowi Żandarmerii Wojskowej dwa razy w roku : do 30 stycznia i 31 lipca danego roku,
- interwencja i reakcja służb na zjawisko przemocy w rodzinie poprzez stosowanie procedury „Niebieskie Karty”,
- działania w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzające do zapobiegania kontaktowaniu się z osobami doznającymi przemocy,
- rozstrzygnięcia wobec osób stosujących przemoc przez Sąd Rejonowy w Tarnowie,
- monitoring zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie,
- realizacja programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach wolnościowych i jednostkach penitencjarnych oraz monitoring skuteczności tych programów,
- zwiększenie udziału osób skazanych przez sąd za przestępstwa w związku z przemocą w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych,
- zapewnienie dostępu do programów korekcyjno – edukacyjnych w każdym powiecie poprzez całoroczną dostępność miejsc w realizowanych programach,
- opracowanie i realizacja oddziaływań edukacyjnych lub/i wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które ukończyły program korekcyjno – edukacyjny lub psychologiczno – terapeutyczny,
- opracowanie i realizacja programów psychologiczno – terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie oraz monitoring skuteczności tych programów,

- opracowanie i realizacja oddziaływań edukacyjnych lub/i wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które ukończyły program korekcyjno – edukacyjny lub psychologiczno – terapeutyczny.

Przewidywane efekty działań:

- zwiększenie wiedzy pracowników sądów, prokuratury, Policji, Żandarmerii Wojskowej na temat oferty pomocy skierowanej do osób stosujących przemoc w rodzinie,
- zapewnienie dostępności do pomocy specjalistycznej osobom stosującym przemoc w rodzinie,
- zwiększenie wiedzy osób stosujących przemoc w rodzinie o sposobach radzenia sobie z wyrażeniem emocji w sposób nie raniący innych oraz o miejscach, w których mogą skorzystać z pomocy specjalistycznej,
- skoordynowanie działań służb realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Lp.	Działania	Realizatorzy	Wskaźniki
1.	Opracowanie i rozpowszechnianie informatora dotyczącego instytucji i organizacji pozarządowych, działających na terenie miasta Tarnowa, które oferują pomoc osobom stosującym przemoc w rodzinie, w szczególności realizują programy korekcyjno – edukacyjne.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie	- Liczba przekazanych informatorów ogółem, w tym: Prezesowi Sądu Rejonowego w Tarnowie, Prezesowi Sądu Okręgowego w Tarnowie, Prokuraturze Rejonowej w Tarnowie, Komendantowi Miejskiemu Policji w Tarnowie, oddziałowi Żandarmerii Wojskowej, w formie elektronicznej;

2.	Interwencja i reakcja służb na zjawisko przemocy w rodzinie poprzez stosowanie procedury „Niebieskie Karty”.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, Policja, placówki opieki zdrowotnej, placówki oświatowe, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	<p>- Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskie Karty – A” sporządzonych przez przedstawicieli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MOPS, • TOIKiWOP • Policji • Ochrony zdrowia • Oświaty • MKRPA <p>- Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”;</p> <p>- Liczba osób objętych procedurą „Niebieskie Karty”, wskazanych jako osoby stosujące przemoc w rodzinie;</p> <p>- Liczba wypełnionych formularzy „NK- D”;</p> <p>- Liczba wszczętych postępowań przygotowawczych w sprawach związanych z przemocą w rodzinie;</p> <p>- Liczba odmów wszczęcia postępowania w sprawach związanych z przemocą w rodzinie;</p> <p>- Liczba zakończonych postępowań przygotowawczych w sprawach związanych z przemocą w rodzinie poprzez sporządzenie aktu oskarżenia;</p> <p>- Liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie poprzez umorzenie postępowania,</p>
----	--	---	--

3.	Działania w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzające do zapobiegania kontaktowaniu się z osobami doznającymi przemocy.	Policja, jednostka organizacyjna Żandarmerii Wojskowej, Prokuratura, Kuratorska Służba Sądowa	<p>- Liczba zatrzymań sprawców przemocy w rodzinie;</p> <p>- Liczba zastosowanych wniosków/orzeczeń dotyczących środków zapobiegawczych ogółem, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zakaz kontaktowania się z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, • nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, • zastosowanie tymczasowego aresztowania, • zastosowanie obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, • zastosowanie obowiązku, powstrzymywania się od kontaktowania z pokrzywdzonym, • zastosowanie obowiązku powstrzymywania się od zbliżania się do pokrzywdzonego, • nakaz opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, • liczba zastosowanych nakazów opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazów zbliżania do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.
----	---	---	---

4.	Rozstrzygnięcia wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.	Sąd Rejonowy w Tarnowie	<p>- Liczba osób oskarżonych o przestępstwo z użyciem przemocy w rodzinie, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osądzonych, • skazanych, • uniewinnionych, • warunkowo umorzone postępowanie, • umorzone postępowanie; <p>- Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, wobec których orzeczono kary, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • grzywny, • ograniczenia wolności, • pozbawienia wolności, • pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem; <p>- Liczba orzeczeń nakładających na osoby stosujące przemoc w rodzinie obowiązku uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych;</p> <p>- Liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie władzy rodzicielskiej (art.109 § 2 kro); • pozbawienie władzy rodzicielskiej (art.111 kro); <p>- Liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opuszczenie lokalu mieszkalnego bez prawa do lokalu socjalnego; <p>- Liczba złożonych do Sądu Cywilnego wniosków o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia;</p> <p>- Liczba orzeczeń dotyczących zobowiązania osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia:</p>
----	--	-------------------------	---

5.	Monitoring zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie.	Kuratorska Służba Sądowa, Prokuratura Rejonowa w Tarnowie, Sąd Rejonowy w Tarnowie, Sąd Okręgowy w Tarnowie	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba wniosków kuratora sądowego do sądu o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności w stosunku do osoby uprzednio skazanej za czyny związane z przemocą w rodzinie (art. 207 k.k); - Liczba wniosków kuratora sądowego o odwołanie warunkowego zwolnienia z zakładu karnego w stosunku do osoby uprzednio skazanej za czyny związane z przemocą w rodzinie (art. 207 k.k); - Liczba wniosków prokuratora do sądu o zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności wobec osoby uprzednio skazanej za czyny związane z przemocą w rodzinie (art. 207 k.k); - Liczba wniosków prokuratora do sądu o odwołanie warunkowego zwolnienia z odbywania kary pozbawienia wolności wobec osoby uprzednio skazanej za czyny związane z przemocą w rodzinie (art. 207 k.k); - Liczba zawiadomień złożonych przez pracowników socjalnych o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 207 k. k wobec osoby uprzednio skazanej za tego typu przestępstwo; - Liczba informacji przekazanych przez konsultantów telefonu interwencyjno – informacyjnego prowadzonego przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego typu przemoc;
----	---	---	---

6.	Zwiększenie udziału osób skazanych przez sąd za przestępstwa w związku z przemocą w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie.	Prokuratura, Kuratorska Służba Sądowa, Zakłady Karne	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba wniosków prokuratora o zastosowanie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych; - Liczba wniosków prokuratora o zastosowanie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego; - Liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego; - Liczba wniosków dyrektorów zakładów karnych do sądu penitencjarnego o nałożenie obowiązku uczestnictwa skazanego w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych po odbyciu kary, w przypadku udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia, jeżeli skazany nie został objęty takim programem w trakcie pobytu w zakładzie karnym;
7.	Realizacja, programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach wolnościowych i jednostkach penitencjarnych. Monitoring skuteczności programu.	Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, Służba Więzienna	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba edycji programu; - Liczba osób przystępujących do uczestnictwa w programie; - Liczba osób, które ukończyły program; - Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie; - Liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno – edukacyjnym, które w ciągu trzech lat zostały ponownie osadzone z uwagi na popełnienie czynu podobnego;
8.	Zapewnienie dostępu do programów korekcyjno – edukacyjnych w każdym powiecie poprzez całoroczną dostępność miejsc w realizowanych programach.	Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy	- liczba realizowanych programów korekcyjno – edukacyjnych , których dostępność była przez cały rok;
9.	Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń.	Sąd Rejonowy w Tarnowie, Sąd Okręgowy w Tarnowie	- Liczba orzeczeń nakładających na osoby stosujące przemoc w rodzinie obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych;

10.	Opracowanie i realizacja programów psychologiczno – terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy	- Liczba programów; - Liczba osób, które przystąpiły do programów; - Liczba osób które ukończyły programy; - Liczba osób, które po ukończeniu programu powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie;
11.	Opracowanie programów oddziaływań edukacyjnych lub/i wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które ukończyły program korekcyjno – edukacyjny lub psychologiczno – terapeutyczny.	Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie	- Liczba programów; - Liczba osób uczestniczących w programach wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie;

6.3.4 Obszar IV: Podniesienie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Sprawnie działający system przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie miasta Tarnowa musi opierać się o wyspecjalizowaną i profesjonalną kadrę. W związku z powyższym w Programie zostały ujęte działania również w tym zakresie. Każdy przedstawiciel służb zobowiązany do działań na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc, aby działać skutecznie powinien posiadać umiejętności z zakresu rozpoznawania, diagnozy, reagowania oraz metod i narzędzi pracy z osobami uwikłanymi w przemoc. Nieodzowną sprawą jest również zapewnienie osobom pracującym w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie wsparcia w postaci superwizji, grup wsparcia lub coachingu.

Cel główny:

Podniesienie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania:

- opracowanie diagnoz potrzeb szkoleniowych członków zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- udział służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szkoleniach/konferencjach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- objęcie osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie wsparciem w formie superwizji, coachingu, grup wsparcia, doradztwa.

Przewidywane efekty działań:

- zwiększenie wiedzy i świadomości kadr instytucji i organizacji działających w obszarze

- przeciwdziałania przemocy w rodzinie w zakresie diagnozowania i reagowania na przemoc,
- podniesienie jakości usług świadczonych przez przedstawicieli instytucji i organizacji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
  - profesjonalizacja i specjalizacja kadr świadczących usługi dla osób uwikłanych w przemoc.

Lp.	Działania	Realizatorzy	Wskaźniki
1.	Opracowanie diagnozy potrzeb szkoleniowych członków zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	- Liczba diagnoz potrzeb szkoleniowych;
2.	Udział służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szkoleniach/konferencjach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Oświata, Ochrona Zdrowia, Żandarmeria Wojskowa	- Liczba szkoleń/ konferencji zewnętrznych, <ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników tych szkoleń/konferencji; • liczba uczestników tych szkoleń /konferencji, którzy są członkami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie/ grup roboczych; • tematyka tych szkoleń/ konferencji; • ilość godzin szkoleń/konferencji; - Liczba zorganizowanych szkoleń/konferencji wewnętrznych, <ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników tych szkoleń; • liczba uczestników tych szkoleń /konferencji, którzy są członkami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie/ grup roboczych; • tematyka tych szkoleń/ konferencji; • ilość godzin szkoleń/konferencji;

3.	Objęcie osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie wsparciem w różnych formach poradnictwa i wsparcia psychologicznego.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Oświata, Ochrona Zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób objętych superwizją, <ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników; • liczba uczestników, którzy są członkami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie/ grup roboczych; • ilość godzin superwizji; - Liczba osób objętych coachingiem, <ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników; • liczba uczestników, którzy są członkami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie/ grup roboczych; • ilość godzin coachingu; - Liczba osób uczestniczących w grupie wsparcia, <ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników; • liczba uczestników, którzy są członkami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie/ grup roboczych; • ilość godzin grupy wsparcia;
----	---	---	---

VII. Monitoring i sprawozdawczość.

Monitorowanie Programu odbywać się będzie na podstawie corocznej sprawozdawczości z wykonywania zadań oraz bieżącej analizy realizacji poszczególnych celów, ze szczególnym uwzględnieniem osiągniętych efektów.

Instytucje odpowiedzialne za realizację zadań wynikających z Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie mają obowiązek gromadzić dane sprawozdawcze z realizacji Programu w zakresie je obowiązującym. Jednostką odpowiedzialną za koordynowanie realizacji Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie. Ośrodek zobowiązany jest raz do roku dokonać analizy realizacji zadań Programu w oparciu o dane za rok poprzedzający, która do 30 kwietnia danego roku, przedstawiona zostanie Prezydentowi Miasta Tarnowa.

VIII. Zasady Finansowania.

Finansowanie realizacji zadań Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miasta Tarnowa dokonywać się będzie w różnych formach i z wielu źródeł. Zakres realizacji poszczególnych działań programowych w kolejnych latach będzie ściśle uzależniony od możliwości finansowych Gminy Miasta Tarnowa, wysokości dotacji przyznanych na realizację zadań z zakresu administracji rządowej oraz możliwości budżetowych i innych podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie finansowany będzie ze środków budżetowych:

1. Gminnego Programu Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i przeciwdziałaniu narkomanii dla miasta Tarnowa,
2. Jednostek organizacyjnych Gminy Miasta Tarnowa (m.in. Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarnowie, Tarnowskiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Wsparcie Ofiar Przemocy, szkół i placówek oświatowych),
3. Urzędu Miasta Tarnowa (Wydział Edukacji, Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej).
4. Budżetu państwa.

Uprawnione jednostki na zaplanowane w Programie działania aplikować mogą o środki zewnętrzne.

IX. Ewaluacja.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar w Przemocy w Rodzinie realizowany będzie w 2021 r. Po zakończeniu realizacji zadań przewidzianych w Programie zostanie przeprowadzona ewaluacja. Celem ewaluacji będzie zbadanie efektów realizacji Programu pod kątem następujących kryteriów:

1. Użyteczności – stopień przydatności Programu dla odbiorców,
2. Skuteczności – stopień osiągnięcia zaplanowanych celów,

Celem ewaluacji będzie uzyskanie informacji na temat skuteczności Programu i ewentualnych potrzeb związanych z usprawnieniem czy też modyfikacją kierunków działań.

Bibliografia

1. <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>.
2. Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie. Raport Kantor Polska dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 2019 r.
3. Diagnoza lokalnych problemów społecznych mieszkańców miasta Tarnowa, Centrum Profilaktyki i Reeducacji „ATELIER”, Tarnów 2018 r.,
4. „Wyprawa PoMoc” Poradnik dla osób doznających przemocy w rodzinie. Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” Warszawa 2008 r.,
5. „Godne życie bez przemocy” - poradnik dla osób stosujących przemoc. Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” Warszawa 2008 r.

Załącznik nr 1

**SYSTEMOWY PROGRAM
KOREKCYJNO - EDUKACYJNY
DLA OSÓB
STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE**

SPIS TREŚCI:

1. Podstawy prawne tworzenia i realizacji programów korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie:

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r., poz. 218 z póź.zm.),
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno – edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259),
- „Rekomendacje Wojewody Małopolskiego w zakresie realizacji oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie”.

2. Adresaci Programów.

3. Opisane w „Rekomendacjach ....” założenia koncepcyjne programów.

4. Charakterystyka „Systemowego Programu Korekcyjno – Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie” realizowanego przez Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy.

PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA I REALIZACJI PROGRAMÓW

Realizacja oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie wynika z ustawowych (**ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**) zadań:

- Art. 6 ust. 3 pkt. 1 – *do zadań własnych powiatu należy w szczególności: opracowywanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie...*
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie możliwe jest wyłącznie w sytuacji, gdy profesjonalną pomocą objęci są wszyscy uczestnicy przemocy domowej, stąd znaczenie prowadzenia oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie;
- Art. 6 ust. 4 pkt. 2 – *do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności... opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie...*
- Art. 6 ust. 5 – **środki na realizację i obsługę zadań, o których mowa w ust. 4, zapewnia budżet państwa.**

„Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021” (przyjęty Uchwałą Nr 16 Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2021 r.) przewiduje zadania związane z oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc w rodzinie, środki na realizację tych zadań oraz określa ogólne wytyczne ich realizacji. Zgodnie z założeniami Programu, obszar prowadzenia oddziaływań na osoby stosujące przemoc w rodzinie kierowany jest, zarówno – bezpośrednio – do „sprawców” przemocy domowej, jak i do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc w rodzinie i obejmuje działania interwencyjne, pouczające i izolujące oraz działania korekcyjno-edukacyjne – strategie ukierunkowane na zmianę ich zachowań i postaw.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno – edukacyjne, uszczegóławia kierunki oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową oraz warunkuje przygotowanie merytoryczne osób, które uprawnione są do realizacji zajęć grupowych oraz indywidualnej pracy korekcyjnej i/lub terapeutycznej z osobami stosującymi przemoc w rodzinie.

„Rekomendacje Wojewody Małopolskiego w zakresie realizacji oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie”. Materiał zawierający szczegółowe standardy organizacyjne i merytoryczne do tworzenia programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

ADRESACI PROGRAMÓW

Program korekcyjno-edukacyjny w szerokim ujęciu, rozumiany jako strategia działań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, osadzona w ramach systemu zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, ma wielu adresatów. W pierwszym rzędzie, program kierowany jest do osób stosujących przemoc w rodzinie i to oni są bezpośrednimi odbiorcami działań programu. Beneficjentami pośrednimi są natomiast instytucje i organizacje zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy oraz pracujący w nich specjaliści, ofiary przemocy w rodzinie, a także całe społeczności lokalne.

Bezpośredni odbiorcy programu, czyli osoby stosujące przemoc w rodzinie stanowią grupę niejednorodną pod wieloma względami. Różnicuje ich m.in. płeć. Mimo, iż przewaga liczebna wśród „sprawców” jest po stronie mężczyzn, nie można marginalizować sytuacji, w których osobami stosującymi przemoc w rodzinie są kobiety, tym bardziej, że nie są to przypadki odosobnione.

Stosowaniu przemocy towarzyszy często uzależnienie alkoholowe. Jak wskazują dane z procedury Niebieskie Karty, w grupie „sprawców” dominują osoby uzależnione. Osoby te, zanim zostaną zakwalifikowane do programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie powinny poddać się leczeniu uzależnienia i być zdolne do utrzymania abstynencji. Nie oznacza to jednak, że każda osoba stosująca przemoc w rodzinie nadużywa alkoholu. Sprawcami przemocy są również osoby, które nie mają problemu alkoholowego.

Osoby stosujące przemoc w rodzinie, to osoby z różnym poziomem świadomości własnych agresywnych działań. Są wśród nich jednostki w początkowym stadium stosowania przemocy, mające poczucie złego, krzywdzącego zachowania oraz dłużej „sprawcy” z postawą zaprzeczenia i braku odpowiedzialności. Różna jest, tym samym, wśród osób stosujących przemoc w rodzinie motywacja do zmiany.

Osoby stosujące przemoc w rodzinie trafiają do programów korekcyjno-edukacyjnych z różnych przyczyn, wynikających często z uwarunkowań sytuacyjnych:

- „sprawcy” skazani za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywający karę pozbawienia wolności w zakładach karnych,
- „sprawcy” skazani za czyny związane ze stosowaniem przemocy, wobec których sąd zawiesił warunkowo wykonanie kary, zobowiązując ich do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym,
- „sprawcy” przemocy uczestniczący w terapii uzależnienia od alkoholu,
- „sprawcy” przemocy zgłaszający się dobrowolnie do uczestnictwa w programie w wyniku innych okoliczności, m.in. – kierowani przez instytucje działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym głównie Zespoły Interdyscyplinarne ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie lub Grupy Robocze.

Każda z wymienionych powyżej podgrup osób stosujących przemoc w rodzinie posiada swoją specyfikę, która powinna być uwzględniona w procedurze oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

W przypadku czynnika różnicującego, jakim jest płeć, naczelną zasadą jest tworzenie grup korekcyjno-edukacyjnych jednorodnych ze względu na płeć.

Nie można tworzyć grup mieszanych. Kobiety i mężczyźni muszą uczestniczyć w odrębnych grupach. Ponadto, kobiety stosujące przemoc w rodzinie, pochodzące często ze środowisk stosujących przemoc, same będące niejednokrotnie, w dzieciństwie lub w związkach partnerskich ofiarami przemocy, powielają zwykle negatywne wzorce zachowań wobec własnych dzieci. Z tego względu psychoedukacja i psychoterapia powinna w szerszym stopniu, niż u innych grup osób stosujących przemoc w rodzinie uwzględniać problematykę krzywdzenia dzieci.

Uzależnienie od alkoholu osoby stosującej przemoc w rodzinie narzuca, w pierwszej kolejności, konieczność odbycia leczenia odwykowego. „Sprawca” przemocy, uczestnicząc w programie korekcyjno-edukacyjnym musi zakończyć terapię uzależnienia lub przynajmniej znajdować się na zaawansowanym etapie procesu terapeutycznego, aby można było pracować nad zmianą jego agresywnych zachowań. Samo leczenie odwykowe nie eliminuje problemu przemocy. Zwykle, po zakończeniu terapii uzależnienia osoby stosujące przemoc w rodzinie, nadal ją stosują. Nie istnieje bowiem żaden związek przyczynowy pomiędzy uzależnieniem a stosowaniem przemocy. Alkohol sprzyja przemocy, ale jej nie powoduje. Przyczyny przemocy leżą gdzie indziej. Zachowanie osoby stosującej przemoc w rodzinie może być wynikiem tego, iż:

- jest przeciążona problemami, silnymi emocjami, agresywnymi uczuciami,
- nie posiada umiejętności współżycia z drugim człowiekiem,
- brak jej wiedzy o drugim człowieku i życiu,
- brak jej wychowania i wykształcenia form współżycia w rodzinie,
- jest obciążona środowiskowo np. wzorcem bicia, przemocą,
- była wychowana w tradycji i kulturze grupy społecznej, która akceptowała użycie siły we wzajemnych kontaktach,
- sama doznaje cierpienia (agresywne odreagowanie),
- ma skłonności do sadyzmu,
- jest niedowartościowana, niezaradna życiowo,
- chce dominować nad partnerem, jest zazdrosna, zawistna.

Zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, to dopiero pierwszy krok na drodze powrotu do normalnego życia. Aby powstrzymać przemoc, osoba stosująca przemoc w rodzinie powinna poddać się działaniom korekcyjno-edukacyjnym, po zakończeniu leczenia odwykowego.

Poziom świadomości stosowania przemocy u „sprawców” oraz poziom motywacji do zmiany ma również niebagatelne znaczenie dla projektowania form i zawartości merytorycznej oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Uznanie przez „sprawcę” faktu stosowania przemocy we własnej rodzinie jest warunkiem wstępnym kwalifikacji do grupy korekcyjno-edukacyjnej w większości programów realizowanych do tej pory na świecie i w Polsce. Niższy poziom świadomości oraz motywacji oznacza konieczność położenia mocniejszego nacisku na działania psychoedukacyjne.

Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych powinny być konstruowane i realizowane z uwzględnieniem specyfiki różnych grup osób stosujących przemoc w rodzinie. Prowadzenie działań korekcyjno - edukacyjnych wymaga dokonania wstępnego rozpoznania diagnostycznego osób zgłaszających się do programu. Niezbędne jest uzyskanie i przeanalizowanie informacji na temat stanu funkcjonowania i sytuacji życiowej „sprawcy” oraz stosowanej przemocy. Okoliczności skierowania do programu, aktualne stosowanie przemocy, najgroźniejsze i typowe formy i okoliczności stosowania zachowań przemocowych, sytuacja rodzinna i zawodowa osoby stosującej przemoc w rodzinie, jej cechy osobowościowe, mają istotne znaczenie dla adekwatnej kwalifikacji do grup korekcyjno-edukacyjnych, doboru odpowiednich form i treści oddziaływań programowych. W zależności od potrzeb, program korekcyjno-edukacyjny może - obok spotkań grupowych - stwarzać możliwość zindywidualizowania pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie. Wówczas konieczne jest przeprowadzenie pogłębionej diagnozy sprawcy. Zarówno wstępna, jak i pogłębiona diagnoza pozwala zidentyfikować u potencjalnych uczestników programu poważne zaburzenia emocjonalne, zaburzenia osobowości antyspołecznej czy osobowości z pogranicza. Osoby stosujące przemoc w rodzinie, u których rozpoznano takie zaburzenia nie powinny uczestniczyć w takim stanie w programie korekcyjno-edukacyjnym, powinny natomiast uczestniczyć w profesjonalnej terapii. Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą być stosowane tylko wobec osób zdrowych psychicznie.

OPISANE W „REKOMENDACJACH ...” ZAŁOŻENIA KONCEPCYJNE PROGRAMÓW

I. Standardy organizacyjne:

1. Miejsce realizacji:

Zajęcia winny być realizowane poza miejscem udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, stąd określa się dozwolone miejsca realizacji:

- zakłady karne,
- ośrodki i poradnie leczenia uzależnień,
- powiatowe centra pomocy rodzinie (poza godzinami pracy, udzielania pomocy interwencyjnej),
- ośrodki pomocy społecznej (poza godzinami pracy, udzielania pomocy interwencyjnej),
- inne miejsca wynajęte lub udostępnione na ten cel, w których nie udziela się pomocy osobom doświadczającym przemocy.

Realizatorzy mogą korzystać z lokali wynajmowanych, udostępnianych przez inne podmioty na zasadach porozumień lub w innym trybie.

Miejsce realizacji powinno spełniać standardy: pomieszczenie do zajęć grupowych – sala na ok. 10 – 14 osób z możliwością ułożenia w krąg krzesła-foteli, tablica flipchartowa; pomieszczenie do pracy indywidualnej – pokój/miejsce do spotkań klienta i terapeuty bez obecności innych osób, 2 krzesła/fotele.

2. Kwalifikacje prowadzących.

Określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno – edukacyjne.

Rekomendacje zawierają ponadto interpretację Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej dotyczącą warunków uznania kwalifikacji osób posiadających certyfikaty np. terapeutów, psychoterapeutów, terapeutów uzależnień itp.

II. **Założenia merytoryczne.**

1. Rekrutacja do programu winna być prowadzona w formach:

- działań informacyjnych o programie,
- współpracy z instytucjami.

2. Założenia programu – podstawa teoretyczna.

- programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie mogą mieć różne podstawy teoretyczne, wynikające z:
  - preferencji autorów,
  - miejsc prowadzenia zajęć,
  - diagnozy klientów;
- należy określić podstawy teoretyczne i/lub modele, na których oparty jest program;
- programy oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych obejmują nie tylko zajęcia grupowe, ale też mogą być poszerzone o moduły dodatkowe, np.:
  - pracę terapeutyczną – indywidualną,
  - pracę w relacji z partnerką/rem,
  - pracę ze „sprawcami” młodocianymi stosującymi przemoc wobec osób starszych,
  - profilaktykę sprawstwa.

3. Diagnoza uczestników.

Realizatorzy prowadzą działania diagnostyczne w formie diagnozy wstępnej, wynikiem której jest podpisanie kontraktu, a następnie – diagnozy pogłębionej.

4. Standard treści programu.

W programach należy uwzględnić:

- edukację na temat kulturowo-obyczajowych zjawisk wspierających i przeciwstawiających się przemocy oraz konfrontowanie ze stereotypami promującymi przemoc,
- promocję wartości i idei wspierających godność osoby, dobro rodziny, równość płci oraz prawa kobiet i dzieci, a także odpowiedzialność za osobiste decyzje i gotowość ochrony słabszych,
- stosowanie procedur behawioralno-poznawczych w celu korygowania postaw i zachowań związanych z przemocą w rodzinie,
- naukę umiejętności konstruktywnej komunikacji interpersonalnej oraz samokontroli.

5. Organizacja prowadzenia zajęć.

- realizacja programu powinna być oparta na szczegółowym harmonogramie zajęć,
- wskazane jest, aby zajęcia grupowe były prowadzone przez parę trenerów: kobietę i mężczyznę (z uwagi na procesy identyfikacyjne, przeniesieniowe),
- łączny czas programu powinien obejmować nie mniej niż 60 – 120 godzin zajęć. Minimalny czas zajęć dla uczestnika programu powinien wynosić 60 godzin.

III. Monitoring i ewaluacja.

1. Monitoring i ewaluacja oddziaływań programu korekcyjno – edukacyjnego powinny obejmować:

- monitorowanie przebiegu procesu grupowego – efektów postrzeganych przez prowadzących i uczestników zajęć,
- badanie efektywności poszczególnych etapów programu,
- monitorowanie uczestników programu po zakończeniu jego realizacji.
- Superwizje realizatorów programu (minimum co 2 miesiące).

IV. Dokumentowanie działań.

Wszelkie działania podejmowane przez realizatorów programu winny być dokumentowane na każdym etapie pracy, a w przypadku monitoringu – do trzech lat od zakończenia zajęć.

**CHARAKTERYSTYKA „Systemowego Programu Korekcyjno –
Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie”
REALIZOWANEGO PRZEZ TARNOWSKI OŚRODEK INTERWENCJI
KRYZYSOWEJ I WSPARCIA OFIAR PRZEMOCY**

Podstawy teoretyczne Programu.

Opracowany przez Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy „Systemowy program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy domowej” wzorowany jest na tzw. „Programie z Duluth”, tj. programie stworzonym i przez wiele lat realizowanym przez specjalistów, w ścisłej współpracy z instytucjami wymiaru sprawiedliwości w USA.

Powyższy program odwołuje się do modelu społeczno – kulturowego, opartego na społeczeństwie patriarchalnym. W modelu tym zakłada się, że sprawcami przemocy w rodzinie są mężczyźni, którzy są wychowywani i socjalizowani w taki sposób, że postrzegają stosowanie przemocy jako akceptowane kulturowo narzędzie wywierania wpływu i sprawowania kontroli w relacjach intymnych. W tym modelu przemoc rozumiana jest przede wszystkim, jako specyficzny aspekt relacji między mężczyznami i kobietami dotyczący dążenia do władzy, dominacji i kontroli. Zdaniem specjalistów, przemoc domowa jako narzędzie utrzymywania męskiej władzy w domu jest nadal wzmacniana historyczną i wywodzącą się z patriarchalnego społeczeństwa tolerancją dla zachowań przemocowych wobec kobiet.

Interwencje wobec sprawców prowadzone w tym modelu oparte są na rygorystycznie zorganizowanych formach obowiązkowego uczestnictwa w sesjach edukacyjnych. Mężczyźni w tych programach są edukowani na tematy związane z ideą równości płci i prawami kobiet, z seksizmem i z kulturowymi stereotypami promującymi męską dominację, konfrontowanymi z ich osobistymi tendencjami do korzystania z tych stereotypów oraz uczą się sprawowania skutecznej kontroli nad zachowaniami przemocowymi wobec partnerek.

Opracowany przez TOIKiWOP program, bazując na opisanym programie z Duluth, wprowadza również **elementy innych modeli (TZA, ART)**. Realizacja oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych prowadzona jest z uwzględnieniem specyfiki różnych grup sprawców przemocy, wyodrębnionych ze względu na sposób kwalifikowania do Programu, tj.

- dla osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy,
- dla osób, które w związku ze stosowaniem przemocy zostały zobowiązane przez sąd do uczestnictwa w programie,
- dla osób będących sprawcami przemocy w rodzinie, które uczestniczą w terapii uzależnień,

- dla osób, których uczestnictwo w programie wynika z osobistej decyzji podejmowanej w związku z jej kontaktem z instytucjami i organizacjami pracującymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cele, działania i oczekiwane rezultaty programu.

Cel strategiczny: zmniejszenie liczby osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cele operacyjne:

- zwiększenie u osób stosujących przemoc w rodzinie poziomu wiedzy na temat mechanizmów przemocy,
- rozwój poczucia odpowiedzialności za dokonywane czyny,
- zmiana systemu przekonań u osób stosujących przemoc w rodzinie,
- redukcja zachowań przemocowych,
- rozwój umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów bez użycia siły,
- ograniczenie mitów i stereotypów na temat przemocy, funkcjonujących w społeczeństwie,
- rozwój form pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie.

Działania:

- stworzenie i prowadzenie grup korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, w warunkach Zakładów Karnych,
- prowadzenie grup korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach „wolnościowych”,
- terapia indywidualna i /lub grupowa dla osób stosujących przemoc domową,
- edukacja społeczeństwa na temat negatywnych skutków przemocy,

Rezultaty programu:

- mniejsza liczba osób stosujących przemoc w rodzinie,
- wzrost świadomości stosowania przemocy przez „sprawców” i przyjęcie odpowiedzialności za dokonywane czyny,
- nabycie postawy braku akceptacji wobec stosowania przemocy,
- wyeliminowanie zachowań agresywnych,
- nabycie przez osoby stosujące przemoc w rodzinie umiejętności samokontroli i rozwiązywania konfliktów bez przemocy,
- większa świadomość problemu przemocy w społeczeństwie,
- większa liczba form pracy z osobami stosującymi przemoc domową,
- ściślejsza współpraca pomiędzy instytucjami pracującymi z osobami stosującymi przemoc w rodzinie,
- sprawny system informacji o możliwościach i miejscach uzyskania pomocy.

Zasady realizacji programu.

Podstawę wszelkich działań korekcyjno-edukacyjnych podejmowanych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie stanowi rzetelna diagnoza problemu przemocy i stanu funkcjonowania sprawcy.

Większą skuteczność i efektywność oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych może zapewnić ścisła współpraca wszystkich instytucji stykających się z osobami stosującymi przemoc domową.

Bezpośrednie oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, skoncentrowane na psychoedukacji i psychokorekcji odbywają się, zarówno w zakładach karnych, jak i w warunkach „wolnościowych”, w środowisku lokalnym.

Program bezpośrednich oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest prowadzony, zarówno w systemie zamkniętym – grupa o stałym, niezmiennym składzie osobowym, pracującym przez wszystkie sesje cyklu korekcyjno-edukacyjnego, jak i otwartym – do grupy mogą przyłączać się nowi uczestnicy, ale każdy z nich musi uczestniczyć we wszystkich sesjach cyklu. Na początku wdrażania procedury korekcyjno-edukacyjnej, lepiej sprawdza się grupa pracująca w systemie otwartym. Kiedy osób stosujących przemoc w rodzinie, kwalifikujących się do udziału w programie jest niewiele; rezygnacja kilku uczestników, w trakcie trwania programu może stanowić poważne zagrożenie dla dalszego funkcjonowania grupy zamkniętej.

Zarówno nabór, selekcja uczestników oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, jak i reguły uczestnictwa w programie uwzględniają specyfikę różnych grup osób stosujących przemoc w rodzinie. Dla każdej grupy opracowane są reguły uczestnictwa w programie określające formalne wymogi dotyczące obecności na zajęciach, obowiązek bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego zachowania na zajęciach, zobowiązanie do powstrzymania się od stosowania przemocy w kontaktach z członkami rodziny i innymi osobami oraz wymóg przyjęcia odpowiedzialności za stosowaną przemoc. Zasady uczestnictwa w programie spisywane są i przedstawiane do akceptacji uczestnikom grupy. W wypadku osób, których uczestnictwo w grupie korekcyjno-edukacyjnej wynika z decyzji sądu, reguły uczestnictwa przewidują sankcje za uchylanie się od udziału w spotkaniach grupy. Jeśli uczestnik trafi do programu podejmując samodzielną decyzję, fakt jego udziału w grupie korekcyjno-edukacyjnej nie powinien być ujawniany nikomu, poza rodziną i podmiotami, które skierowały go do programu. Osoby uczestniczące w programie korekcyjno-edukacyjnym, które miały problem uzależnienia powinny, w ramach zasad uczestnictwa w programie, zostać zobowiązane do powstrzymania się od spożywania alkoholu czy stosowania środków psychoaktywnych.

W grupie korekcyjno-edukacyjnej może uczestniczyć do 15 osób. Cykl korekcyjno - edukacyjny obejmuje od 60 do 120 godzin zajęć, z przerwami nie dłuższymi niż tydzień. Czas trwania cyklu zależy jest od rodzaju grupy osób stosujących przemoc w rodzinie.

W przypadku świadomych problemu i zmotywowanych do zmiany osób, identyfikujących u siebie zachowania przemocowe adekwatne jest uczestnictwo w grupie treningowej pracującej min. przez 10 miesięcy. W sytuacji kiedy grupę tworzą dłużej „sprawcy” przemocy z wysokim poziomem zaprzeczenia i niską motywacją zasadna jest 3 miesięczna grupa edukacyjna zmierzająca do uświadomienia uczestnikom problemu stosowania przemocy.

Rekrutacja do Programu.

W styczniu lub lutym każdego roku TOIKiWOP przesyła pisemne informacje o realizowanych w danym roku formach pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie, do sądów, prokuratur, ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i kuratorskich służb sądowych, terminach ich realizacji, zasadach rekrutacji uczestników.

We współpracy z wymienionymi instytucjami prowadzony jest nabór do grupy korekcyjno – edukacyjnej. Ponadto, TOIKiWOP prowadzi zajęcia dla osób stosujących przemoc w rodzinie w tarnowskich zakładach karnych.

Realizowane w danym roku formy pracy, ich zakres i częstotliwość zależne są od wysokości dotacji Wojewody Małopolskiego.

Diagnoza uczestników.

Diagnoza wstępna - w przypadku uczestników przebywających w zakładach karnych, prowadzona jest w oparciu o dostępną dokumentację oraz rozmowy kwalifikacyjne; w przypadku osób dobrowolnie zgłaszających się do programu – w oparciu o rozmowy indywidualne i/lub dokumentację instytucji kierujących. Ponadto, prowadzący odnotowują opis przebiegu procesu grupowego, indywidualnych postaw, efektów postrzeganych przez prowadzących i uczestników (diagnoza pogłębiona), a także - dokumentowane są, w formie notatek/pism - wszelkie kontakty realizatorów z: wychowawcami/psychologiem w przypadku uczestników przebywających w zakładach karnych, grupami roboczymi/kuratorami/rodzinami osób doznających przemocy – w przypadku osób dobrowolnie uczestniczących w programie, w trakcie trwania cyklu zajęć. Sprawozdania końcowe zawierają również indywidualną ocenę efektywności prowadzonych oddziaływań, zarówno w oparciu o ankiety pre- i post-, jak i rozmowy z członkami rodzin i/lub we współpracy z instytucjami kierującymi.

Zawartość merytoryczna programu koncentruje się wokół następujących elementów:

Edukacji – dostarcza informacji, które pomogą uczestnikom zrozumieć dynamikę przemocy w kontekście procesów uczenia się społeczno – kulturowego i socjalizacji w roli męskiej. Edukacja konfrontuje również wszystkie przekonania i postawy, przy pomocy których sprawcy usprawiedliwiają stosowanie przemocy. Uczestnicy uczą się, w jaki sposób ich zachowanie krzywdząco wpływa na członków ich rodzin i na ich wzajemne relacje oraz

przygotowują się do wzięcia pełnej odpowiedzialności moralnej i psychologicznej za swoje czyny, a także do rozpoczęcia pozytywnych zmian w ich relacjach osobistych;

Rozpoznawaniu i zmianie systemu przekonań i postaw osobistych – tworzy okazje do badania osobistego systemu przekonań, postaw, nastawień emocjonalnych, które inicjują i wzmacniają stosowanie przez nich przemocy. Promuje wartości i postawy, które stanowią konstruktywną alternatywę wobec postaw wspierających przemoc;

Zmian behawioralno – poznawczych – umożliwia ćwiczenie nowych konstruktywnych form myślenia i reagowania, służących skutecznej kontroli nad szkodliwymi zachowaniami oraz sprzyjających odpowiedzialnemu podejmowaniu decyzji w sytuacjach konfliktowych i utrzymywaniu egalitarnych relacji międzyludzkich bez przemocy.

Zarys procedury pracy z osobą stosującą przemoc w rodzinie.

1. Procedura przyjęcia do programu rozpoczyna się sesjami indywidualnymi, których celem jest określenie kontekstu zgłoszenia do programu:
  - o kto skierował,
  - o co osoba stosująca przemoc zrobiła,
  - o wysłuchanie wersji „sprawcy” celem diagnozy przekonań i sposobu postrzegania zdarzeń.

W tej sesji sprawdzamy, czy osoba stosująca przemoc w rodzinie jest świadoma, że jej działania są przemocą; znajdują w niej miejsce elementy motywacyjne i edukacyjne.

2. Kolejnym krokiem jest opracowanie kontraktu określającego zasady uczestnictwa w programie:
  - o deklarację zakończenia stosowania zachowań przemocowych,
  - o zobowiązanie do nie używania środków psychoaktywnych,
  - o zobowiązanie do zgłaszania każdorazowego faktu złamania kontraktu,
  - o określenie częstotliwości spotkań i kryteriów zakończenia udziału w programie,
  - o cele programu,
  - o określenie konsekwencji wynikających z nieobecności,
  - o określenie konsekwencji wynikających z nie realizowania zadań,
  - o upoważnienie do udzielania informacji przez prowadzących instytucjom kierującym do programu i – odwrotnie,
  - o zgoda na monitorowanie zachowań po zakończeniu programu.
3. Następnym etapem stanowi zebranie wywiadu (historii życia z uwzględnieniem funkcjonowania we wszystkich obszarach, łącznie z sytuacją socjalną i karalnością) oraz opracowanie kwestionariusza historii stosowania przemocy, celem zebrania danych co do rodzajów stosowanej przemocy.

Wywiad i analiza historii przemocy są okazją do wstępnego określenia przekonań sprawcy oraz źródeł tych przekonań i postaw wobec partnera.

4. Etap edukacyjny obejmuje wiedzę na temat:
  - definicji przemocy,
  - koncepcji władzy i kontroli,
  - zjawiska cyklu przemocy,
  - technik powstrzymywania przemocy,
  - opracowanie wstępnego planu powstrzymania się od przemocy.

Można go realizować indywidualnie bądź w przypadku większej ilości kandydatów do wejścia w program grupowo.

5. Zadanie dla uczestników programu - prowadzenie „dziennika złości”. Wykorzystanie tej formy pracy pozwala:
  - zwiększyć świadomość przeżywania różnych poziomów złości w kontekście sytuacji życiowych,
  - uświadomić osobom stosującym przemoc w rodzinie obszary trudności w radzeniu sobie ze złością i zachęcić je do stosowania technik powstrzymywania przemocy,
  - uświadomić zakresy poprawy funkcjonowania (opis sytuacji, w których pomimo przeżywanej złości nie zastosowały przemocy).

Materiał ten można wykorzystać do ćwiczeń nabywania nowych umiejętności radzenia sobie ze złością oraz wyszukiwania zasobów klienta, w oparciu o które można zachęcać do zmiany zachowań i zyskiwania korzyści z nie stosowania przemocy.

6. Tematy, które przepracowane są w trakcie programu:
  - przemoc fizyczna, mity na temat przemocy,
  - przemoc fizyczna, jako taktyka kontroli (z naciskiem na straty wynikające z jej stosowania),
  - zakończenie używania przemocy (asertywność, jako alternatywa na poprawę relacji),
  - zastraszanie i onieśmianie – przemoc psychiczna; niezastraszające zachowania jako nowa wartość,
  - zastraszanie, jako taktyka kontroli (straty wynikające z jej stosowania),
  - zakończenie używania zastraszania i onieśmiania (rozumienie roli uczuć, ćwiczenie rozumienia uczuć innych, ćwiczenie zachowań bez onieśmiania i zastraszania),
  - analiza przemocy emocjonalnej, definiowanie szacunku – wprowadzenie nowej wartości w relacjach (korzyści płynące z szacunku),
  - zrozumienie przemocy emocjonalnej, jako taktyki kontroli (uświadomienie strat wynikających ze stosowania przemocy),
  - zakończenie stosowania przemocy emocjonalnej - poszerzenie asortymentu technik radzenia ze złością, uświadomienie roli złości; asertywne radzenie sobie ze złością, ćwiczenia umiejętności,
  - analiza izolowania jako przemocy (koszty izolacji, pozorność korzyści),
  - definiowanie zaufania i wsparcia – nowe wartości w relacji,

- zakończenie używania izolacji – praca nad radzeniem z emocjami i kwestionowaniem przekonań sprzyjających podejrzliwości i poczuciu zagrożenia,
  - mechanizmy zaprzeczania odpowiedzialności za przemoc – minimalizacja, zaprzeczanie obwinianie,
  - odpowiedzialność za swoje działania (praca nad wzięciem odpowiedzialności, jako warunek poprawy relacji),
  - praca nad poprawą relacji z ludźmi (w tym z najbliższymi),
  - przemoc seksualna,
  - szacunek seksualny,
  - zakończenie używania przemocy seksualnej – praca nad intymnością i miłością, jako wartościami w relacjach partnerskich,
  - „męskie” przywileje, przemoc ekonomiczna,
  - partnerstwo, jako alternatywa wobec przywilejów,
  - co utrudnia partnerstwo w związku (praca nad zmianą przekonań oraz zastosowaniem odpowiedzialności),
  - przemoc wobec dzieci,
  - używanie dzieci, jako taktyki kontroli partnera,
  - odpowiedzialne rodzicielstwo,
  - wymuszenie i zagrożenie jako przemoc,
  - definiowanie sprawiedliwości i negocjacji, jako wartości,
  - praca nad potrzebami,
  - ćwiczenie negocjacji, jako techniki umożliwiającej realizację potrzeb obydwu partnerów; ćwiczenia zdrowego rozwiązywania sporów.
7. Każda sesja zawiera materiał pozwalający na analizę:
- działań osoby stosującej przemoc w rodzinie,
  - intencji,
  - przekonań,
  - uczuć,
  - mechanizmów umniejszania znaczenia czynów, zaprzeczania im, obwiniania partnera,
  - skutków w odniesieniu do osoby stosującej przemoc domową, jej partnera (rozumienie punktu widzenia partnera), otoczenie,
  - znaczenie używania przemocy w przeszłości na aktualne zachowanie,
  - budowanie planu zachowań nie przemocowych i dostrzeganie korzyści ze stosowania zachowań partnerskich.
8. Procedura zawiera kryteria oceny postępów wynikających z uczestnictwa w programie:
- obecność na zajęciach,
  - nie stosowanie przemocy,
  - aktywność,
  - trzeźwość,
  - otwartość,
  - odpowiedzialność za przemoc (przyznanie się do jej stosowania),

- stosowanie poznanych technik,
- zwracanie się o pomoc,
- przyjmowanie uwag.

Ocena jest stosowana na różnych etapach programu.

9. Materiały do pracy :

- przygotowane wykłady,
- fragmenty materiału filmowego (scenki),
- opisy sytuacji,
- sytuacje z „dzienników złości”.

10. Metody pracy :

- mikroedukacja,
- burza mózgów,
- praca w małych grupach,
- analiza zadań domowych,
- praca indywidualna na tle grupy,
- informacje zwrotne,
- modelowanie umiejętności przez prowadzących,
- ćwiczenia umiejętności.

11. Jeżeli osoby stosujące przemoc w rodzinie nadal pozostają w związkach, mogą być (za zgodą partnera) prowadzone sesje partnerskie nastawione na poprawę wzajemnej komunikacji oraz umożliwienie partnerom w bezpiecznych warunkach sformułowania oczekiwań, co do zachowania osoby stosującej przemoc w rodzinie.

Monitoring i ewaluacja.

Prowadzony przez realizatorów monitoring i ewaluacja oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych obejmują, zarówno monitorowanie przebiegu procesu grupowego, jak i indywidualne zmiany uczestników (postawy, zachowania, umiejętności), co stanowi podstawę oceny efektywności podejmowanych działań, na każdym ich etapie.

Po zakończeniu zajęć, prowadzący – w oparciu o ankiety pre- i post- (głównie uczestnicy pozostający w zakładach karnych), informacje od instytucji kierujących i/lub członków rodzin – dokonują oceny efektywności programu.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, monitoring uczestników prowadzony jest przez TOIKiWOP, przez trzy lata od zakończenia zajęć.

Wieloletnie doświadczenia w pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie pokazały, iż istotnym czynnikiem warunkującym efektywność oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych jest kwalifikacja do grup. Osoby stosujące przemoc w rodzinie pochodzą bowiem z różnych grup wiekowych, prezentują różny poziom intelektualny, mocno zróżnicowany poziom

wglądu, a przede wszystkim - różny poziom motywacji do pracy nad sobą. Praca grupowa w dużej mierze opiera się o poszukiwanie wspólnych mianowników i w krótkim okresie nie daje przestrzeni na pracę nad indywidualnymi źródłami problemów. Powyższe spostrzeżenia legły u podstaw opracowania przez TOIKiWOP, w oparciu o istniejący już „Systemowy program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy domowej”, modułów uwzględniających specyfikę różnorodności beneficjentów i form pracy, tj.:

- „Programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej – praca indywidualna ze sprawcami przemocy”,
- „Programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej – praca w relacji partnerskiej”,
- „Programu korekcyjno – edukacyjnego – praca z grupą młodych osób stosujących w rodzinie zachowania agresywne i przemocowe”,
- „Programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie – osób, których uczestnictwo w programie wynika z ich osobistej decyzji podejmowanej w związku z ich kontaktem z instytucjami i organizacjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie – ze szczególnym uwzględnieniem rodziców i opiekunów stosujących przemoc wobec dzieci”.

Realizacja poszczególnych modułów zależna jest od bieżącego zapotrzebowania na określone formy pracy oraz możliwości finansowych Ośrodka.

Określone w ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 oraz w aktach wykonawczych, zaleceniach i instrukcjach - zasady i tryb zapobiegania oraz zwalczania zakażenia wirusem SARS-CoV-2 uniemożliwiły realizację zaplanowanych działań w 2020 r. oraz – nadal, pomimo przydzielonych środków – uniemożliwiają prowadzenie zajęć dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Z chwilą zniesienia obostrzeń program będzie realizowany, zgodnie z założeniami.